

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Anul XIV
Nr. 44 (496)
Simbătă
30 octombrie
1971
8 pagini
1 leu

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

TIPOGRAFII

Cum se tipărește o carte,
cum se tipărește un ziar

Aici, lângă noi

Mi se pare foarte semnificativă gluma aceea cu pipa, nu știu dacă o știți dumneavoastră, și anume că un șef care avea o pipă a pierdut-o, într-o anumită zi, și n-o găsea, n-o găsea, și o căuta cu disperare, îi pusese și pe subalternii lui s-o caute și nimeni n-o găsea, nimeni nu știa ce s-a întâmplat, de a dispărut pipa — de furat nu i s-ar fi putut fura pentru că era un șef de temut! — și pipa nu apărea, nimeni nu putea să dea de ea și toți o căutau, în toate colțurile încăperilor, pe sub boschete, prin poduri, prin pivnițe, prin dungile hainelor unuia și altuia, prin geamantonele din gară, peste tot. Și pipa era în gura acelui șef fumător. Mă veți întreba, desigur, de ce nu vedea eu, cu toții, că pipa e-n gura lui? La urma-urmei e chiar așa complicat să observi că o pipă, de dimensiuni rezonabile, se leagănă într-o gură, și ea de dimensiuni rezonabile? Ei, bine, ei nu vedeau că pipa e în gura lui pentru că alina uitaseră ei să facă, să se uite la fața lui. Dacă ar fi avut curajul să ridice ochii, fără îndoială că ar fi observat unde se află pipa.

În această situație sîntem și noi, gazetarii, care căutăm îndelung subiecte în toată lumea, în toate mediile; noi, care căutăm eroii te miri unde, nu observăm că unii dintre oamenii cei mai interesați cărora le-am putea smulge cuvintele înțelepte, unii dintre oamenii cei mai chinuți și mai privilegiați de intelpeciușne, unii dintre oamenii aflați, ca să zic așa, în centrul lumii noastre, sînt tipografil. Ajungem să ni se pară normal faptul că ei se tot învîrt pe lângă noi, gazetarii, așteptînd paginile noastre, întrebîndu-ne: „cînd doți dom'ne materialele, ce tot întîrziți?” culegînd, paginind și calandrinîd săptămîna de săptămîna, zi de zi, viața, așa cum vine ea, spre hîrtia tipografică, prin conștiința noastră. Să ridicăm deci ochii și să vedem lumea lor, lumea lor fără de care lumea noastră n-ar fi posibilă. Să nu ne obișnuim, prea devreme, cu gîndul că ei sînt așa cum sînt, și că deci n-avem cum, n-avem de ce să-i omagiem. Eu sînt acum că muncitorii tipografil, în fapt, muncitorii cei mai apropiați de viața noastră a celor ce scriem. Cu aceste gînduri, am deschis ușile interlocoitorilor mei de la Combinatul poligrafic „Casa Școlii”, locul unde apare și revista noastră, locul unde gîndurile noastre prind realitate. Dar și pentru asta, ca și pentru altele multe lucruri, îi trebuie curaj. De această dată, mi-a trebuit curajul de a învinge obișnuința. Curajul de a da la o parte toate banalitățile și de a înțelege fărâncul lucrurilor comune, atunci cînd ele sînt trăite de oameni. Ca să continui gluma de la început, pipa era în gură. Tipografil erau la locurile lor.

Zilele vieții mele, cum au putut ele să fie

De vorbă cu
ION MARIANA
(linotype)

— Cîți ani aveți?
— Am 21 de ani. Dar de ce mă întrebați?
— Mi-e așa de frică! Nu vreți să-mi spuneți ce de ce mă întrebați?
— Vreau să fac un interviu cu dumneavoastră.
— Cu mine? (pufnește în ris și-și duce mina la gură, de rușine). Cu mine? Păi sînt eu făcută de interviu?
— Unde lucrați dumneavoastră?
— Eu? La linotyp, unde să lucrez? Lucrez de trei ani la linotyp. Unde aș putea să lucrez?
— Și cum ați învățat meseria? Ați făcut vreo școală?
— Repet aproape totdeauna întrebarea, cu surpriză, și cu ideea secretă că va reuși să se mai gîndească între timp la felul cum va răspunde. E și enervată, la un moment dat, că în fața ei e cineva care tot timpul notează ce spune ea. Se uită din cînd în cînd împrejur, să vadă dacă a mai observat cineva fărâdeleaga pe care o comite, dînd un interviu.
— Dacă am făcut vreo școală? Cum să nu fac? Am făcut școala de trei ani.
— Cum v-ați dus acolo?
— Eram curioasă și eu să știu cum se tipărește o carte și un ziar.
— Bine, asta n-ar fi un motiv. De ce n-ați fost curioasă cum se face avionetele?
— Eu știu? De ce n-am fost curioasă cum se face avionetele? N-am zis eu că n-am fost curioasă cum se face avionetele, dar meseria aceea nu e pentru fete.
— Și ce, asta e?
— Dacă asta e? Nici asta nu prea e. Am auzit că, în alte țări, nu lucrează de loc femeile la linotyp.
— Și atunci?
— Și atunci, ce?
— Și atunci de ce-ați ales această meserie?
— Nu știu de ce-am ales-o, dar știu că-mi place.
— E o meserie cu un grad înalt de pericol?
— Dacă e periculoasă pentru sănătate? E periculoasă, e foarte periculoasă. Și la urma-urmei, o fi ea periculoasă, dar ce, viața nu-i periculoasă?
— Și ce primejdii sînt?
— Nu sînt multe. E una mare de tot și anume, toxicitatea. Dar dacă iei antidotul, puțin îți pasă. Antidotul e sau lapte sau sifon.
— Cît lapte beți pe zi?
— Am dreptul la un kilogram, dar beau un pahar, că nu pot mai mult. Ahăă, cum aș

ajunge eu dacă aș bea un kil de lapte pe zi!! (Și începe să rîdă, ca și cum ar avea în față imaginea unei femei disgrațioase care bea un kilogram de lapte pe zi.) Vai de mine!
— Sînteți căsătorită?
— Mă întrebați pe mine dacă sînt căsătorită? Nu, eu nu sînt căsătorită.
— Și cum e viața?
— Deocamdată eu cred că e mai bine să fii singur.
— De ce?
— Pentru că nu am obligații prea multe. Acum, căsătoria mi-ar îngreuna serviciul. Totuși o să trebuiesc... Și, la urma-urmei, o să mă descurc și eu, cum se descurcă toate celelalte, că sînt multe, multe femei căsătorite pe lume. Dar dumneavoastră scrieți prea multe și mi-e frică să nu mă fac de ris.
— Dumneavoastră citiți ceea ce culegeți la linotyp?
— Dacă eu citesc? Păi din moment ce culeg, și citesc în același timp.
— Și ce vă place mai mult din ce culegeți?
— Mă interesează mai mult articolele din revista Magazinul.
— Care sînt cele mai plicticoase materiale pe care le culegeți?
— Aproape niciunul. Nu pot să zic că e vreunul care m-a plictisit cumplit.
— Dar mai puțin interesante?
— Sînt unele mai greu de cules, asta ar fi. La acestea trebuie atenție mai mare. Te obosește mai mult. Din acestea am găsit unele chiar la Luceafărul și la România literară am găsit destule.
— Aveți voce?
— Dacă am voce? Voce de cîntat? A, voce de cîntat! Nu, n-am.
— Părinții dumneavoastră au fost oameni săraci?
— Au fost oameni ca toți oamenii de pe lume.
— Tineți minte o zi, cînd v-ați simțit altfel decît de obicei?
— Dacă eu țin minte o zi? Cum să nu țin minte! Țin minte cînd am venit eu, prima oară, la tipografie. Știtiți ce s-a întâmplat? Eu am rămas surprinsă de felul în care se culegea la linotyp și se paginau ziarele. Parcă-mi venea să și rîd. Nici nu crezusem așa ceva.
— În ce erați îmbrăcată?
— Eram îmbrăcată în uniformă, în ce să fii îmbrăcată?
— Ce zi era?
— Nu mai țin minte, în orice caz era toamnă.
— V-ar place să aveți mașină?
— Dacă mi-ar place să am mașina mea, o mașină care să fie numai a mea? Da, da, mi-ar place.
— Ce credeți că merită să faceți, ca să ai mașină?
— Merită să muncești din greu, ca să stringi bani pentru mașină.

Adrian PĂUNESCU

(Continuare în pag. 3)

PABLO NERUDA

sau

Forța Poeziei

Cine crede că poetul este omul care uită? Cine crede că poetul este omul cu capul constelat veșnic de fluturi? Cine crede că poetul este omul care face mai nimic și are mai totul? Cine crede că poetul este totdeauna Ioan Ieritătorul? Cine crede că poetul este tot una cu diavolul? Cine crede că poetul este cel care ciugulește resturile de la festinurile lui Trimalchion și nu e capabil să mistuie trăznete, cremene și fulgere și să facă din ele piine pentru cei mulți? Cine crede că poetul este în stare să minue numai o mandolină, și nu și o planetă convenabil încărcată cu dinamită? Cine crede că poetul trebuie doar să asculte și nu să fie și îndrumătorul?
— Oh, bieții oameni... — aud vocea ta, Pablo, și apoi văd surisul tău, și din nou aud: hohotul tău de ris...

Hohotul tău de ris, care este al Poetului cu cea mai înaltă investiție, pentru că este reprezentarea demnității nu numai a poporului său, ci a unui Continent, și, ce mai una-alta, a lumii care nu crede că genunchiul este făcut pentru a face un tot cu pămîntul.

Viața ta a fost o calmă și vehementă dezmințire a tuturor acelor, nici măcar agasante, dar încă posibile întrebări.

Ai luptat în țara ta contra tiranilor și a demagogiei, în Spania contra prestașilor franchiste, în exil contra lipsurilor de tot felul.

Poezia ta atinge piscurile homeride.

„Yo estoy aquí para contar la historia“.

Ești, într-adevăr, la tine, în Chile... și aici, printre noi, prietenii tăi... și pe cuprinsul întregului pămînt „pentru a povesti istoria“.

Pentru că, într-adevăr, cine ar putea povesti istoria cu un glas, cu o conștiință și cu o forță mai mare decît a ta?!?

Prin tine trăiește, veșnic nevestețită, nu numai întreaga natură luxuriantă și gînditoare a țării tale, dar întreaga Americă Latină.

Alături de Amazon, „capitala silabelor apei“, și de Orenoc, de Tequendama și de Bio-Bio, alături de Felix Morales, de Angel Veas și de atîția chilieni, asanași pe nisipurile de la Pisagua, sînt proiectați în fața noastră — vii — splendorii eroi ai întregului Continent: Cuauhtemoc, Toqui Canpolican, Lautaro cu săgețile-i palpitînd, Tupac Amaru, O'Higgins, Emiliano Zapata, Recabarren, cel datorită căruia „suferința întinsă deveni nume, se chemă Popor, Proletariat, Sindicat, deveni ființă și prestanță“.

Pablo, Pablo, tu ai adus țării tale, și Americii Latine, și tuturor celor care te iubim și te admirăm, lauri cu mult înainte ca pămîntul pe care te-ai născut să fie liber, atunci cînd oamenii politici, rînd pe rînd, aproape fără excepție, au dat mîna cu trădarea.

Laurii de acum se adaugă aceluia de atunci, — recunoaștere firească a forței poeziei tale, a forței Poeziei.

Dă-mi voie să-ți sîrîd de aici, de departe, din România care te-a îmbrățișat de mult și care te iubește, inima.

Eugen JEBELEANU

„Subiectul social“ al operei literare

Auzim spunîndu-se adeseori: Marx, Engels, Lenin s-au ocupat doar în treacăt de problemele literaturii și artei; timpul nu le-a dat răgaz să elaboreze un sistem estetic complet și bine pus la punct; e o sarcină grea care-i revine gîndirii marxiste contemporane; prin urmare nimeni n-are căderea să se erizeze în apărătorul singurelor concepții juste pe acest tărîm. Asemenea afirmații ar fi, la riguroasă, acceptabile, dacă nu s-ar găsi destul anatori care să le amintească mereu pentru a trage din ele o concluzie absolut neserioasă. De vreme ce lucrurile stau așa — încercăm să ne convingem dinși — e dogmatism curat să calificăm ca „nemarkistă“ sau (supremă oroare!) ca „antimarkistă“ o anumită propoziție estetică. Cine ne garantează că, mai tîrziu, ea nu se va dovedi perfect intemeiată?

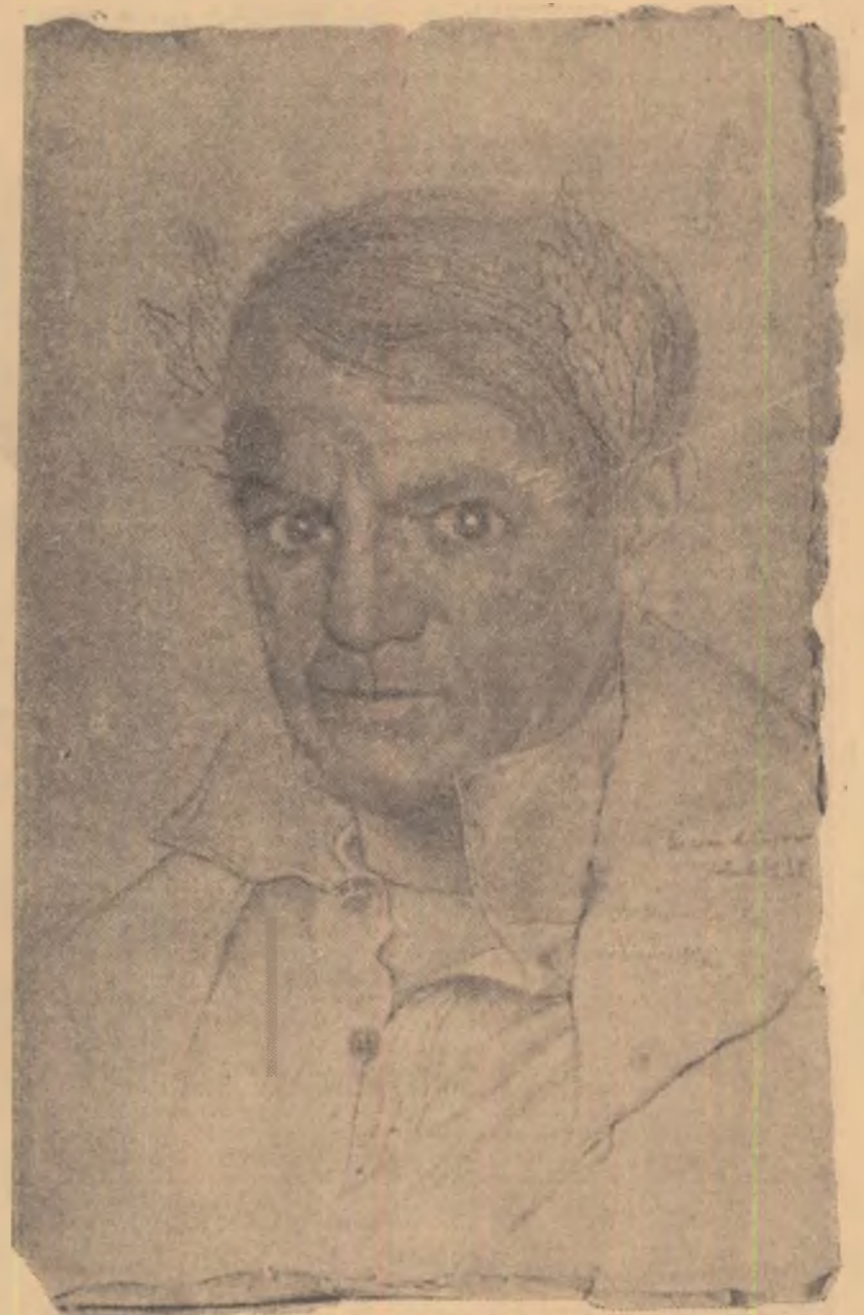
Cu astfel de argumente subrede își pledează dreptul la existență un eclecticism teoretic amorf, în care se complac o parte din critica noastră. Pentru că ce înseamnă practic a preconiza această atitudine nevertebrată? A-ți reprezenta gîndirea estetică marxistă ca un sac în care ar încăpea tot soiul de lucruri eteroclitice, grămădite la întîmplare și lăsate să zacă așa, pînă cînd, prin miracol, vor dobîndi o imprevizibilă coerență.

Spiritele iubitoare de haos intelectual uită ceva: dialectica marxistă se caracterizează tocmai printr-o capacitate puternică de structurare a manifestărilor vieții sociale. Simpla alăturare de constatări, fără legătură între ele, li e străină. Marxismul caută să explice realitățile existenței omenești prin structuri din ce în ce mai largi, care să le cuprindă. Domeniile nearticulate cu întregul ar constitui

pentru el un scandal. Cum ar putea admite undeva o împietrire a gîndirii în tipare mentale neschimbate, cînd peste tot privește desjăsurarea vieții sub semnul istoricității? Cum ar fi marxismul în stare să se împace vreedată cu autonomia absolută a anumitor activități umane, cînd se sprijină pe principiul interdependenței fenomenelor? Cum s-ar resemna să lase arta în sfera iraționalului, cînd în orice demers intelectual profesază un „maximum“ de conștiință? E adevărat că există multe probleme estetice nelămurite încă satisfăcător. Nimeni nu contestă, iarăși, caracterul discutabil pe care îl păstrează pînă azi puținele încercări teoretice de a le rezolva. Dar numai printr-un sofism pueril se poate scoate de aici concluzia că n-avem cum ști ce e nemarkist sau chiar antimarkist în diverse teze asupra literaturii și artei. Cînd cineva, de pildă, refuză principial să caute în factorii sociali explicarea operei unui autor, e neîndoiș că nu stă pe terenul gîndirii marxiste. Există opinii diferite despre felul în care o asemenea cercetare are șanse să fie eficace. A socoti însă că te poți dispensa fără nici o pagubă de ea, înseamnă a crede că artistul nu e supus condițiilor generale-sociale. O gîndire care păstrează această convingere rămîne prizonieră unui primitivism, încăpătînat să ignore fapte precise, stabilite azi de științele umane. În sens filozofic, subiectele tuturor actelor omenești, atunci cînd acestea depășesc sfera strictă a biologicului, sînt nu

Ov. S. CROHMĂLNICEANU

(Continuare în pag. 4-a)



PABLO PICASSO — 90 DE ANI DE LA NAȘTERE
Un portret al artistului de Salvador Dalí

Din Antologia

„44 POETAS RUMANOS“ în traducerea lui PABLO NERUDA

TUDOR ARGHEZI

Entre noches

El azadón agudo planté en mi habitación,
fuera soplabla el viento, la lluvia estaba afuera.

Cavé mi habitación debajo de la tierra,
afuera era la lluvia, el viento estaba afuera.

Oír la ventana eché la tierra de la fosa.
Negra estaba la tierra: su cortina era azul.

Se amontonó en los vidrios la tierra hasta
la altura.

Jesús lloraba encima de aquella altura inmensa

Se rompió el azadón cavando. Quién lo hizo?
Fue el Padre mismo con sus reliquias de piedra.

Volví, luego subi por el tiempo de nuevo
Volvió otra vez el tedio a mi pieza desnuda.

Quise subir entonces y quedarme en la cima
Parpadeaba una estrella. Era tarde en el cielo.

GEORGE BACOVIA

Crepusculo

Tristeza al viento, tristeza de muerte,
por las calles callada se reparte
con vino nuevo en la tardía fiesta.
Es el pobre poeta que sonó.

Aquel tiempo pasado era feliz
invitando a la suave soledad.

Versos de Otono y el suspiro tierno
de Eminescu, de Heine, de Lenau.

NICOLAE LABIȘ

Al lector

Para que esté tejida con las implicaciones
y el desvío más puro,
con los cristales frágiles que al centellar

se trizan,
tiembla cuando la toques, cuando entres en ella
como si en el invierno penetrando a una selva,
entre ramas heladas, te mirara una fiera.

„Un temperament, un gust, o cultură, o conștiință...”

Pompiliu Constantinescu a fost un devot al cronicii literare, cel mai însemnat din marea sa generație. O anumită lege a înlăturii valorice a făcut ca dublul deceniu interbelic românesc să cunoască, alături (și influențând-o direct) de o nemaipomenită înflorire a talenților beletristici...

Maturism din capul locului că admirația noastră pentru marele cronicar este îndelungată și intensă, într-ait încît ne temem pentru însăși exprimarea noastră despre el, ce poate fi grav afectată de entuziasm. Pompiliu Constantinescu reprezintă — cum s-a remarcat — cazul criticului pur, neadornat de nici un alt gen literar...

În același foarte serios foileton — „Crtica literară” (din 1938, în marginea unei noii antologii a lui Perpessiciu) ne atrage atenția — fiind noi înșine, oarecum, în sinul discuției — cuminea și serios meditata atitudine a cronicarului, în problema ce pare a se atîna (și, pentru unii, și acum) spinosă: căruia critic îl vom da crezare, criticului profesional sau criticului literat? Nu ne-ar fi mirat, omenște vorbind, ca un critic profesional, imun la seducțiile ficțiunii epice ori ale intonației lirice, să ia apărarea acestui mod critic, respingînd „imixtiunea” literatilor, „critica măștrilor”, cum a fost, indeobște, numită. Pompiliu Constantinescu se străduiește (continuuindu-l și explicîndu-l pe colegul său Perpessiciu) să înțeleagă rosturile deosebite ale celor două moduri de critică, apropierea posibilă dintre ele...

Pe urmele lui Albert Thibaudet (al doilea, după Sainte-Beuve, între criticii francezi admirați de el) Pompiliu Constantinescu acordă criticii literatilor locul ei meritat. Thibaudet o vede nu de-așupra, nici sub critica profesională, ci paralelă cu aceasta. Constantinescu merge mai departe situînd-o, cu o expresie idiomatice: „peste capul” criticii propriu zise. Disocîind, în consonanță cu Perpessiciu, Pompiliu Constantinescu respinge falsa despărțire a lui Maiorescu din „Poeti și critici”, el vede în critica artiștilor „un ferment în sinul literaturii însăși, un impuls și o deschizătoare de drumuri. Critica artiștilor este avangarda, critica profesională ariergarda, cea dintîi ușor înarmată, cealaltă trupa hopliților care vine și organizează metodele curierilor cu elan săvîrșite”.

Acest al cincilea volum din editia de scrieri a lui Pompiliu Constantinescu (îngrîșită de Constanta Constantinescu și dotată cu o masivă și serioasă prefață semnată de Victor Felea) cuprinde, alături de un număr de autori români, pe care hazardul i-a situat între literele S și Z, foiletoane despre autori străini. După cum se știe, P. Constantinescu a înfruntat, vreme de douăzeci de ani, suvoitul teribil al creației beletristice românești, în calitatea sa de cronicar (între 1928 și 1944!), la „Vremea”, dar colaborînd și la destule alte publicații. Pentru cunosătorii fenomenului literar românesc, Constantinescu e o statornică referință critică. Lui i-au scăpat, se apreciază, puține cărți de literatură autohtonă ale epocii, și s-a rostit, cu promptitudine și admirabilă evaluare despre majoritatea autorilor. E un „diagnostician literar” (cum l-au denumit C. Regman și alții, pe drept cuvînt), în spațiul săptămînal restrîns sau în spațiul mai extins al eseului critic judecătoresc...

neezitant realizînd un adevărat tur de forță în privința evaluării. Specific pentru Pompiliu Constantinescu este „procentul maxim de sentințe juste, printr-o intrare repede și dreaptă în adevăratul fond al lucrurilor” (G. Călinescu). Am vrea să nu se uite faptul că actuala ediție, extrem de utilă pentru cunoașterea însemnărilor cronicar, e doar un început. Căci, așa cum remarcă Victor Felea, autorul realizează de-a lungul anilor, prin repetate intervenții, adevărate monografii ale unor autori, în destule rînduri — mai ales către presa scurtă sa maturitate — monografia, eseul critic întins fiind abordate a desene. Este limpede pentru orice lector avizat că P. Constantinescu și-ar fi structurat, dacă timpul i-ar fi îngăduit-o, intervențiile în ample ansamble de istorie literară, într-ait de serioase și informativ sînt luările sale de atitudine în diferitele sectoare ale istoriei literare românești (ne vin în minte eseurii și seriile de articole excepționale despre Caragiale, Maiorescu, Arghezi). Într-o vreme, însuși Călinescu se arăta încrezător într-o asemenea întreprindere din partea colegului său. Din nefericire, la vîrsta cînd un critic e în plină putere creatoare (la 45 de ani!), după ce, în suficiente ocazii, se manifestase orientarea sa nouă spre construcția critică masivă, P. Constantinescu a murit. Important este, și vreau mare viitor editor al său o va dovedi, că din textele bogate rămase în urma sa (forța lui de muncă poate pune pe gînduri pe mulți dintre autorii de astăzi!) se poate asambla o adevărată istorie literară, preponderent, dar nu exclusiv, modernă, dintre cele mai bune. Oricum, pentru a tulbura imaginea sa tradițională de comentator, a mîietes de literatură română, ne-ar place să vedem în librării o culegere de monografii și studii ample, din cele pe care ni le-a lăsat.

Cum spuneam, volumul al V-lea de Scrieri prezintă și un alt element de interes: reflectarea, fie și dezordonată, ocazională, a unor elemente de literatură străină, mai cu seamă franceze, cultură pe care o cunoștea profund și o urmărea în detaliu. Este semnificativ că în orice demers critic asupra literaturilor străine Pompiliu Constantinescu caută o lumină pentru propria noastră viață literară. Căci, spune el, „critica însăși riscă să se anemieze, dacă rămîne în hotarele strict naționale și nu privește și dincolo de ele. Și nu e vorba numai de-a trage cu ochiul, să vadă ce se mai petrece prin vecini, ci trebuie să-și facă o adevărată educație la spiritul veacului, fixat în ceea ce ne-am obișnuit a numi europeanism și universalism. Ca și un geograf, care ar cunoaște numai geografia țării lui, un critic național specializat numai în relieful și constituția literaturii autohtone nu-și poate revendica dreptul la viziunea totalitară a semnificației valorilor din timpul său”. Aducînd în sprijinul acestor aserțiuni, exemplele unui Maiorescu și ale unui Zarișopol, autorul își spune gîndul pînă la capăt: a avea în vedere, necontenit, mersul literaturii lumii, înseamnă a sluji mai conștient însăși evoluția literaturii naționale. Este, de altfel, cea mai nobilă justificare a cuprinderii comentariilor de literatură străină ale lui P. Constantinescu în aceste Scrieri; spirit elevat, cu o mare deschidere de orizont cultural, el vede, cum puțin alții în vremea sa, raportul îndelung tratat ulterior, și rămas o permanență a demersului critic, dintre cultura națională și cultura universală: „Atîtea traduceri, studii și chiar monografii stau mărturie despre nobilul efort de universalizare și europeanizare al spiritului nostru național, care-și ascute și adîncește originalitatea specifică în interdependența organică ce face din Europa nu numai continent geografic dar și un continent deosebit al civilizației și spiritualității umane”.

Pompiliu Constantinescu era ceea ce el însuși cerea unui critic literar să fie: „un temperament, un gust, o cultură, o conștiință”. Capacitatea sa de obiectivare nu va înceta să ne ulmească, raportată la un peisaj literar de polemic dur, cum era cel în care s-a integrat. Despre moștenirea sa critică s-a discutat încă insuficient, opera sa așteaptă însă să se acorde locul cuvenit în excepțională epocă literară pe care a luminat-o. De aceea, repetăm, actualele Scrieri, al căror rost nu intră în discuție, sînt doar un început în editarea unui însemnat și nobil critic literar.

Ilie CONSTANTIN



NICUȚA TANASE

MIHAI URSACHI

Lume, lume, soro lume!

Missa solemnă

Patru nuvele aproape autobiografice. Editura „Eminescu”.

Poeme. Editura „Eminescu”.

proverbe

Sculatul de dimineață degeaba

— Ascultă Parimio, ce mama Ana îi li avînd de te scoli de o porție de timp cu noaptea în cap sau în ceală, cum vrei? își trosni omul nemulțumit oasele. într-un vîneț al dimineții lipit încă de geom. Treburi prezente ca să zici că ai și să arunce pătura de pe tine și să-ți smucească perna de sub cap, n-ai, nu-ți aruncă, pătura adică și nu-ți smucește — perna, — vreu să zic, explică el — de spuindu-și că întodeauna gîndirea pînă la cap și cubîrînd atent vorbele atîpîte în urechile lemeii că să n-o păgubească de vreu înțeles, dîndu-i răgaz să te numere odată cu baobele de lasole.

— Și să îți gînditoare după vorba cu sculatul de dimineață și ajunsul departe, nu prea mai acum și de ce parînd dacă ai pus odată cu mine capul sub Evanghelie, cînd ne-am luat. Da! te duci pînă la poartă și-nădărt ca să te învîrtești pînă asupra șerit ca găina jur-impriejului casei. Vîndînd-o pe Parimio că dă înainte, tăcută și încapătînată, cu alesul lasolei și știind el că minia mare duce la prînz mic, iar Parimio nelîind tocmai el omul care să mînceie joia de post (pentru că era într-o joia de dimineață) și vine-rea ca vine-rea, se întoarce de unde ajunse pe o potecă mai dulce:

— Că nu sînt nici alde Pistolon care nu-și trezește nevasta pînă-n crucea prînzului și cînd caută în portofel dă doar de oțo de la mîmăligă și femia i-a căpătat albeoța la călcie, greu de vindecat. Și nici ca vîru, știu cine, cere-o pune pe nevastă să bată apa pîn-o scoate unt. Nu, la mine cumpătarea și cumpătul. Că dacă e să fie vorbă, o cu nu-ți pierzi umbietul. Știi ce lac eu cînd mă duc la țig sau la oraș după treburi și-mi mai rămîne timp între ele, între treburi? Te-o li lovînd pînă-rea că mă duc la o circiumă, o bere nu-nu-șce? Nu, mă duc la un cinematograf, nu mă întezeseză filmul, mă uit, nu

lumez, nu consum și plec, economise Sau la muze. Aleg mai, ales muzele care au și canapele. Te-azezi pe una, canapea adică, prîponești ochii pe-un tablou, o maimuță împăiată, ce s-o găsi în fața canapelei și nimeni nu te deranjează. De economisi, eronomisești: de lumat n-ai voie, de băut o bere sau chiar altceva, de unde pînă unde la muzeu? Și cînd mi se apropie timpul de plecat la cea-mă de făcut, plec.

— Asta e l — Cumpătarea. Îi mai explică el și ceru iar lîgheanu cu apă pentru picioare deoarece domnul Parimio, obișnuia să se spele pe picioare și dimineața, nu doar seara. Spălătul pe picioare de dimineață, zicea el, e la fel de bun ca și spălătul pe față.

Lopătînd și stropînd cu picioarele apa din lîghean, el începu, privindu-și casa încărcată și ajunsă, să spună ceva foarte incurcat — mai mult, pentru el — după care ca să ajungi să îi cumpătul în tocul vîrstei, al puterii, și-al ajungerii, înseamnă să arăți lumii că ești mai mare decît norocul tău.

Oricum gîndul nu se limpezea și n-avea cum li explicat lesne Parimiei și poate s-ar fi ales ceva ori s-ar fi încilcit și mai rău dacă nu se întimpla bătuțul în poartă al unui băiat, un nepot.

— Îi chema Anton.

— Du-te și vezi ce vrea, îi spuse Parimie nevastei după ce trăsese perdeaua de la gem să vadă cine e.

— Doar că nu se potrivesc la funcție și la nume, că altfel se lovește tot, ca în carte balborosea în palmă Parimio aplecată spre lîvrul porții. Ar pica să fie după tipic.

— Bună ziua, primarule!

— Răspunde tu, Pirvule!

Nicolae VELEA

posta redacției



MARIA ROVAU

Cînd pătratul arc treci lațuri

Roman. Colecția „Clepsidra”, Editura „Eminescu”.



DONA POȘU

Voi veni într-o noapte

Versuri. Editura „Eminescu”. Ilustrații de Sabin Băloasa.

LEUCON. Mi-ar fi plăcut să semnez cu numele adevărat. Fiindcă ai talent. Drept pentru care reproduc poezia „Iarna, iubito, aproape”:

Iuminat de arome cu cețuri și cu vin albastru În pragul umbrei alungată aripa trupului de tei Cum smulse dintre vîrste zarea în care palide fecioare Căzînd cu pulpe de fecioară ne boterază fii de zei

Și năuciiți de daruri multe cu mîrt și busuioac aprinse Ochii lăuntric își întoarșeră tristețea către Carul Mare Acolo unde arde-o lampă pe-un fluture zvirîlit de-o puscă

Intînsă-n iarna care urlă cu foamea lupilor în șheare mai mult de săbiil În portul sufletului sună prelung sirenele de ieri, Flori de cîreș în dans sălbatice inchipule pe cer corabii

Și-n trupurile noastre-unul-cetarg altei primăveri... ELENA. Text autor, cuvinte lingă care n-ai vegheat. „Cînd noaptea coboră încet, Ce noapte enormă asură-mi să-mi mă devore O pîndesc cu ochi indiferenți...” etc. etc. Lasă șarpele să-și bea laptele tristeții din amor și apuca-te de lucruri la care te pricepi.

DORIN SECEANU. „Lirism pentru Do” (ce înseamnă asta în limba română?) e o aiureală, un fel de tricotie lingvistică. În poezii parcă există, parcă nu există. Mai mult dai din coate decît din aripi.

LUCIAN GIURGIU. Vrei un răspuns sincer și răscăpat. Iată-l: pune punct și zi că a fost o rățăcire de tinerețe.

ADRIANA LISMAN. Aștept proza. Poeziile îmi par mult prea firave, cutesite cu funție!

MARIAN ȘT. DUMITRESCU. Primit înjurătura. Foarte prost adusă din condei. Îmi vei răspunde că ești tînr și că vei putea să avansezi. Nu. Ești urșit să nu treci dincolo de asfințita melodie Călugărul din vechiul sehit. Ce să-i faci? N-ai trecut prin moara dracilor și-o să-mbătrînesti bînd zearnă de ceapă încălzită pe sobă, într-o sticlă de aghiasmă. Rămii sănătos în tenis care-ți poartă anatomia, nu mă deranjează.

GEORGE AMAR. Prea multe cuvînte. Descapă prin care te pierzi și-n care mi-e teamă să nu te ineci. Face impresie că vîrînd să cinți frunza tăl copacul din rădăcină. Uneori, însă, ești aproape de poezie. „Iarnă...” Iată-o, se apropie de noi și ne strînge sub manta, potecele, albe de singe. Fulgii ne acoperă tremurînd mina de ceară... — gratuite spectacole în grădina de vară...

POARTĂ DE LEMN. Nu știu unde și cite vorbe de laudă au avut pentru dimineața cei doi poeți pe care-i amîntești în scrisoare. Mie, din tot ce mi-ai trimis, mi-a plăcut — nu foarte — doar Urma plînsului: „Urma plînsului alungă pe chipul nostru fluturi de toamnă sunet de birjă Lemn cloplîi.” Și multă apă de ploaie.

VALERIU VELIMAN. Cred tot ce-am spus, vorba cu vorba. Și sînt gata să repet. Ai talent și ai umor. Dar îngropi cite cinci-sase versuri frumoase în mormane de pleavă. Îmi place cînd spui că starea poetică e „o pușcă rugînită în memoria unui cîine rănit din naștere cu gloanțe de piine un avion funcționînd pe principii inimii de pasăre și-un Dumnezeu plîngînd cu lacrimi boabe de mazăre...” Și nu-mi place prea căuțată poveste: „Primăvara, pămîntul este un urs cu blană verde mormănd printre stele”.

Fănuș NEAGU

Edgar PAPU



GELLU NAUM

Copacul animal

Versuri. Editura „Eminescu”

NICOLAE BALOTA

Lupta cu absurdul

Monografie critică. Colecția „Studii”. Editura „Univers”

VALERIU CRISTEA

Tînrul Dostolevski

Esu. Editura „Cartea Românească”.

compendiu

ALEXANDRU LUNGU: Poeme

Dintr-o obsesie, timpul s-a transformat — în poezia lui Al. Lungu — într-o realitate integratoare. Poetul dă impresia că pătrunde în timp ca într-o lume suficientă și ești și această privire din interior dizolvă obsesia. Ritualul intrării în timp constă într-o jubilară a zilelor săptămîinii (ciclu din calendar).

Noua lume nu se deosebește esențial de lumea reală. Sentimentele sînt aceleași, dar poetul le traduce printr-o gestică adaptată. Astfel, invocarea iubirii pierdute devine o animare a „vechului pendul”: „Scheletul mut al vechiului pendul/ros de rugini spălat de ploii scoate-l din puberețe tăcerii și adu-l / să-și revîntie spasmodic agonic între noi” (Pendul). Iubita însăși are trupul ca „un ceasornic întors de-o mină nevăzută”. iar, în altă parte, anii putrezesc în carne „ca merele într-o cămară de ruină”.

Interesant este faptul că timpul și-a creat și un spațiu propriu, reprezentat de Al. Lungu printr-o metaforă îndrăzneală: „Mai limpede e poate spațiul orb prin care-și irosesc năstipul / golite clepsidre ce ne sorb.” (De ne-am putea privi). În acest spațiu circular „rănie ceasuri”, cad ore „ca bufnitii moarte din tavan”, se rădăcesc prin troiene „orologii de omni”. Din cînd în cînd, cite o oră ciudată, fugită din tictacul ceasornicului, înfioră lumea ca o adiere din haos: „Un spasim în orice pătrunde surpînd frumoașa lor bătaie — / din tăcerii și spre neunde / un fptat stîns de cucu-vaie / cîmpul busolelor îl taie” (Ora stîngă).

Datorită perfectiei familiarizării cu o lume a timpului, Al. Lungu este în recentele Poeme (ed. Eminescu) dezvoltat și inspirat, cu unele tente, rare, de umor involuntar.

MARIN BUCUR

La Apa Vavilonului

Conform precizării lui M. Bucur, La Apa Vavilonului (ed. Eminescu) ar sintetiza literatura parabolică de circulație populară. Cartea conține, într-adevăr, nemurâte semnificații morale, dar nu este o sinteză, ci un conglomerat interior cazaniilor, pildelor, zîcitorilor și descîntecelor din care a luat naștere. Stilizate și gîndite în raporturi canoane, elementele lumii reale nu mai pot fi preluate ca simple piese independente din viziunea folclorică. Fiind prea fidel față de detaliu, autorul a trădat ansamblul și a scris o carte adică care nu se salvează prin artificii stilistice. Gruparea în versete și lezicul biblic și accentuează, dimpotrivă, caracterul livresc.

Plăcerea lecturii constă doar în a recunoaște, într-o oarecare context, aforisme cu un iz de înțelepciune străveche: „Bobul de mel păstrat în pod se usucă și pierie...” „A țipa, înseamnă a te speria și cel puternic țipă poruncind...” „Un singur foc te va ajuta să înțelegi noaptea...” „Nu te căuta mai departe de tine însuși...” etc. Trebuie răsofite multe cărți bătrînesti pentru a aduna observații de genul acesta, vîtate astăzi, dar pîrînd familiare cînd cineva le reamîntește.

Inspirată din „textele apocrife de invătătură și din cărțile populare de înțelepciune”, cartea lui M. Bucur este un gest de pietate, fără valoare literară. Ea rămîne interesantă ca tentativă și ca punct de plecare pentru o eventuală discuție în legătură cu modul de valorificare a gîndirii folclorice.

Alex. ȘTEFĂNESCU

semnificații

„A afla”

și „a înțelege”

A afla este a lua cunoștință de ceva în extensiune; a înțelege este a cuprinde acel ceva în intensitate. Noi avem astăzi la îndemîna toate mijloacele pentru a ne însuși primul mod de cunoaștere, ceea ce duce inevitabil la precaritatea condițiilor pentru a obține al doilea mod. Altfel, pe o cale facilă, a prea multor lucruri, care ne solicită invadant, ne dezobînuiește adesea și de a le înțelege. Însuși simte o deosebită satisfacție cînd îți poate comunica: „am aflat că...” sau, în alte variante, „am văzut că...”, „am auzit că...”, „am citit că...”, etc. Dacă, însă, nu-ți împărtășești în totul bucuria, și mai ai și impundența să-ți întreb ce semnificație are sau ce înțeles a seos el din ceea ce a văzut, auzit sau citit, te privește, totodată, decepționat și superior, ca și cum ai fi fost o enormitate. Deconcentrat, privirea lui vrea să te întrebă și ea la rîndul ei: „Cum ce-am înțeles? Nu-ți destul că am aflat?”. Omul se simte foarte satisfăcut că știe. Ce importanță are dacă mai și înțelege sau nu ceea ce știe.

Faptul că reperceutează păgubitor în cultură, prin predominarea simplei curiozități asupra adevărului interes, el amenință să creeze specia nefastă a acelor exclusivi colecționari de informații, de noțiuni, de „bombe” culturale din reviste străine de mare tiraj, dar de a doua mînă. O „cultură” curentă, formată, însă, din pusa multe date de ultimă oră, intrate rapid în circulație, pentru că toi altă de rapid să se vadă gonite de altce, devine o ideală generatoare de confuzii. Singurul factor care garantează fermitatea și stabilitatea noțiunilor este judecarea critică și înțelegerea lor.

Așa se explică necesitatea unui complex de fenomene compensatorii, cu mult mai frecvent și mai reprezentativ astăzi decît în alte vremuri. Este vorba de inițiativa simpozionelor, a dezbaterilor, a „meselor rotunde”, a confruntărilor de opinii. Apăsă sub povara noțiunilor afilate, a căror masă ajunge să-ți tiranizeze, omul tînde să se elibereze, înțelegîndu-l.

Prin această sa-și deosebit, de-a lungul istoriei, epocile luminoase de cele obscure. N-a existat nicînd un vacuum de cunoștințe, nici în societățile primitive. Mereu omul știa ceva. Dar nu cunoștințele în sine prezintă însemnătate, ci funcțiunea lor — sau, mai exact, felul cum se raportează la ființa umană și la viața ei. Ori, în Orient și în de numeroase, în măsură să creeze „invățătura”, dacă asemenea cunoștințe îl domină totuși pe om și fac dintr-insul un dependent, epocile respective vor fi obscure. Dimpotrivă, un volum de cultură, chiar mai redus ca extindere, dar așezat pe temelie omenească prin înțelegerea, prin pătrunderea sa plenară, deschide epoci luminoase. Natura, ca obiect al cunoașterii, l-a solicitat, cu toată vastitatea ei, și pe omul primitiv și pe Goethe. Totuși, primul numai o înțelegea, o altă, se lasă copiată de datele ei, pe cînd ultimul o stăpînește prin înțelegere.

Desigur, comparația nu se dovedește perfect valabilă, fiindcă astăzi se înțelege și se domină natura înfînt mai întens decît îi stătea în putință lui Goethe. Act, însă, intervine paradoxul. Cucerirea științelor și a tehnologiei și de variate, nu mai pot fi cuprinse de cultura curentă în toată intensitatea și în tot volumul lor: asemenea cuceriri se convertesc, deci, în date, în obiecte de informație, de simplă înregistrare. Pînă aci procesul pare firesc, fiindcă există un neputîntă a fi profund inițiat în astfel de domenii cu mult prea specializate. Această justificare incurajează, însă, un habitus al comodității, extins pe toate planurile. Atunci și în insusirea elementelor umaniste, care ne situăm în îndemînă, elemente de ordin istoric, moral, pedagogic, estetic, noi ne mulțumim să aflăm, dispensîndu-ne de a înțelege. Datele ajung astfel, să ne stăpînească ele pe noi.

Iată, deci, rațiunea și necesitatea stringente de-a se stabili o ordine eliberatoare prin înțelegere și nu prin așezarea în fruntea ei a organizării simpozionelor, a „meselor rotunde” a anchetelor. Omul vrea să se desprindă liber printr-un sens, printr-un înțeles, din presiunea înăbușătoare a afliților.

În lumina unei asemenea configurații, ce înseamnă, oare, preloasa cartii, anchete a lui Adrian Păunescu. Sub semnul întrebării? Ea este, totodată, un indice și un simpling al timpului. Cartea constituie o summa pusă de fapt „sub semnul năzultel și necesității de înțelegere” din partea omului modern, apăsător de puzderia datelor, ce-î încalțînd din toate părțile. Or, Adrian Păunescu se dovedește a un adevărat maestru al întrebării (tocmai în sensul ei de a înțelege în cele mai variate domenii — politica, arta, literatura, sportul. De aceluși summa sa va rămîne cu una din cele mai patetice și mărunte ale bătaiei: prin care omul de astăzi se luptă să iasă de sub imperiul copioșilor și afliților, și să stăpînească lucruri prin înțelegere.

Cum se tipărește o carte, cum se tipărește un ziar

(Urmare din pag. 1)

- **Și ce NU merită să faci?**
- Să nu furi, să nu te vinzi. În cazul meu — să nu mă vînd.
- **Dar cîți bani cîștiți dumneavoastră pe lună?**
- În mină, iau o mie două sute.
- **Deci, v-are fi mai greu să stringeți bani.**
- Mai ales că nu am de gînd să-mi cumpăr mașină, eu vreau să vă spun că sint foarte bune autobuzele, cum li se spune, transportul în comun. Autobuzul 64 și tramvaiul 3 sint chiar grozave.
- **Ce ați vrea să faceți și simțiți că nu puteți?**
- Aș vrea să fiu cît mai bună în profesunea mea, dar nu că nu se poate. Se poate, dar trebuie timp.
- **Vă interesează politica?**
- Bineînțeles că mă interesează.
- **V-ar place să fiți actriță de cinema?**
- Eu, să fiu actriță de cinema? Da, mi-ar place.
- **Și cine v-ar place să fiți?**
- Mi-e greu să aleg, și nici nu vreau s-a aleg, să creadă colegii cine știe ce despre mine. Eu în viața mea vreau să rămîn acolo unde sint, la linotypul numărul 17.
- **Care e cea mai urîță zi din viața dumneavoastră?**
- N-am avut o zi urîță, sau nici nu-mi amintesc să fi fost eu așa de supărată ca să zic că ziua aceea e urîță. Nicuina din zilele vieții mele n-a fost nici frumoașă, nici urîță, de la început pînă la sfîrșit. N-a fost nimic ieșit din comun. N-am avut zile nici prea urîte, nici prea frumoase.
- **Dar ce fel de zile ați avut?**
- Am avut și eu zilele vieții mele, cum au putut ele să fie.

Eu prin muncă am ajuns să cunosc bine viața

De vorbă cu
DUMITRU ROȘCA
(zincografie)

- **Aveți 47 de ani, după cite-mi spuneau cei ce v-au recomandat.**
- Da, sint de la Sărmaș, de la Toplița (dacă știți unde e Toplița) mai în sus. Și sint foto-reproducător la zincografie.
- **Și cînd ați venit incoace, în regat?**
- În 1950, cînd am intrat în școală.
- **Puteți să-mi spuneți ceva despre familia dvs.?**
- Apăi, pot să vă spun, sigur, dar ce v-ar interesa? Băiatul e la liceul industrial de poligrafie, nevastă-mea e retușoare la zincografie.
- **Cît cîștiți pe lună?**
- Vreo 3600 lei, împreună cu nevasta.
- **Care sint pasiunile dvs.?**
- Cei mai mulți mi place vinătoria. Asta poate și pentru că lucrez într-o secție toxică. Așa cum sint alții plăcerea de alteceva. De mai știu eu ce, mie îmi vine să mă duc afară, în natură. Și din vinătoria să știți că-mi place mai mult partea cînd vîd animalul, decît partea cînd omor animalul.
- **Asta e turism, nu vinătoria.**
- Ei nu, că mai și împusc. Pe unele animale le împusc chiar cu plăcere. De exemplu, sint bucurios, așa, cînd trag în vulpi și în rațe.
- **De ce în vulpi și în rațe?**
- Am eu o simțămînt așa, că vulpile sint dămnoase și viclene și că merită să le împusc, iar rațele le împusc cu plăcere deoarece ele zboară și e greu să le împusc. Stau cîteodată în secție la mine, lucrez și mă gîndesc: „ah, cum o să mă duc eu pe colo, pe colo, și pac-pac...” Și mă și duc.
- **Mergeți singur?**
- Nu, nu merg singur, am pretini buni, doctori, ingineri, ori colegi de-ai mei. Ei îmi dau telefon și-mi spun (fiecare cum îmi zice) „dom'Roșca, sau Nea Mitică, hai dom'ne să aranjăm să mergem la vinătoria, că amorțim...”
- **În ce animale vă pare rău să trageți?**
- Să știți că eu sint vîntor de la 18 ani, dar de-a lungul vieții mele n-am tras niciodată într-o potîrnice, sau într-o căprioară sau într-un căprioar. Ba nu, am tras odată într-o căprioară, 'ai, doamne, cînd m-am dus acolo s-o vîd, știți ce făcea? Plîngea. A trebuit s-o omor, că se chinuia, dar de-atunci nu mai trag în căprioare, nu vreau, nu pot, și nici în potîrnici nu pot. Nuuu. N-are nici un rost. În general, nu pot să trag în animalele care stau pe loc. Știți cum e? Vin iepurii să se uite la tine, vin căprioarele încet și blind, cum să tragi? E totuși o morală în lume.
- **N-aveți cumva simțămîntul, cînd trageți în vulpi, că trageți și în niște defecte o-menești?**
- Incepe să ridă și dă din mină în semn că am nimerit-o, pe ideea că și domnia sa tot cam asta vroia să spună.
- **Ba da, cum să nu. Sint unii oameni pe care eu îi consider ca niște lupi și alții care sint ca niște vulpi. Sint și unii oameni lași care... Sint și unii care au apucat-o pe drumuri greșite. Mai tineri, mai bătrîni, cum or fi. Unii cu furturi, alții cu omoruri.**
- **Care credeți că este defectul cel mai urît al omului?**
- Faptul că oamenii se urăsc. Însă trebuie să vă spun că totuși cei mulți sint aceia care se ajută între ei. Și uite că mă întorc și aici tot la animale. Ați apucat să vedeți vreodată cum își scoate ursoaica puilul care cade în prăpastie? Mama își pune în pericol viața pentru fiul ei.
- **Am impresia că mama ajută, totuși, numai pe fiul ei?**
- Nu cred, îi ajută și pe puilii altora. Dar bineînțeles că întii pe-ai ei.
- **Cum ați ajuns la aceste gînduri despre viață?**
- Să cunoașteți dvs. că mie, în viață, mi-a plăcut foarte mult munca. Eu prin muncă am ajuns să cunosc bine viața. Vedeți dvs., eu știu totul de aici, din muncă. O, nu, nu vreau să subapreciez școala sau părinții; ori de cite ori trebuie să dau un sfat copilului meu constat că este exact sfatul pe care mi-l dădeau părinții mei mie.

— **Și ce sfat îi dați dvs., cel mai des, copilului dvs.?**

— Îi învăț să fie un om modest și să caute să învețe tot ce se poate și tot ce e bun. Să vă dau un exemplu, ca să nu spun numai vorbe. Cunoașteți, vă rog, că în școala elementară copilul meu era cel mai bun copil. Cînd a intrat la liceu, ce să vezi? Incepu să-i intre altele în cap. O dată zice: „auzi tătucule, poate că e bine să învăț tot, dom'ne? Ce zici, n-ar fi normal să învăț numai materialele de care o să am strictă nevoie?” Vă închipuiți ce i-am răspuns. De aceea eu consider că a forma caracterul tinerilor e o răspundere a tuturor oamenilor maturi ai societății, fie ei părinți, fie ei școală, fie ei colective de muncă. Păreră mea e că acesta e lucrul cel mai important, colectivul de muncă.

— **În cazul copilului, v-ați ferit să spuneți vorbe și ați dat exemple. Poate și în acest caz...**

— Bine, hai să vă dau. Să știți că eu sint secretar de partid la zincografie de 14 ani. Acum, în mai, am fost facultat Erou al Muncii Socialiste. Colectivul nostru a fost lăudat în fiecare an. N-a fost an în care să nu se vorbească bine despre noi. Eu, personal, sint cam tipic, în sensul că dacă m-apuc de un lucru, nu dorm pînă nu-l realizez, bineînțeles că și noi mai avem cioturi pe la noi.

— **De exemplu?**

— Știți ce, noi am reușit să punem în discuție la noi în secție niște oameni de-ajă noștri, tineri, care nu-și vedeau de viață.

— **Ce făceau?**

— Ei, hai să vă spun. Știți ce făceau? Se îmbătau și luaseră o bucie. Furau sticle de lapte și le puneau pe la ușile oamenilor. Le furau după stradă și le duceau la ușa omului.

— **E interesant că ei erau obsedați de lapte, care e antidotul toxicității. Observați deci că, și în beție, erau acaparați de mediul zilnic.**

— Te uitați la ei, cînd erau treji, nici nu-ți trecea prin cap că ei erau, deoarece ei erau așa numai cînd erau beți. Sau, odată, am auzit un caz cu o bătaie. Militații l-au luat pe unul din secția noastră pentru o bătaie.

— **Și ce a urmat?**

— Deoarece avem prestigiul nostru, ca oameni care știu să se ocupe de cazurile lor, militații ni s-a adresat și ni l-a dat nouă să reparăm situația. Vedeți? Așa sint colectivele puternice. Uite, militații ni s-a adresat cu toată încrederea și noi i-am judecat pe cei care nu-și vedeau de treabă, cum nimeni n-ar fi fost în stare s-o facă.

— **Să nu uit să vă întreb cum vedeți propria dvs. meserie?**

— Cum s-o văd? Profesia mea e a ceea ce a fotografia din ziar sau din carte să semene cît mai mult cu originalul. Așa zis, profesia mea (și a noastră a celor din secția de zincografie) e să nu se piardă pe drum ce e frumos.

— **Ați putea povesti o intimplare vinătoarească?**

— Și tatăl meu a fost vinător, și o să vă povestesc o intimplare legată de el. Era prin anul 1935—36, numai rețin exact. Eu nu aveam mai mult de 12 ani. Tatăl meu dorea ca mie să-mi placă arma de vinătoare, fiindcă îi plăcea lui. Și mă luă cu el la vinătoare. Tatăl meu, tovarășe dragă, era un bun vîntor de jderi, odată m-a luat pe urmele lui cînd a plecat cu un bun prieten al lui. Suciul. Acuma, pe mine mă luase pentru un motiv: să bătă cu toporișca în trunchiuri, să sară jderul din cuiburi. Era zapădat mare. Așa de greu mergeam! Ei făceau pîrtie și eu mergeam după ei. Eram îmbrăcat gros și aveam mînuși (povestesc transfigurată, ca și cînd ar istorici o luptă sau un vis). Noi nu știți dvs. că ei urmăreau jderul ca pe niște. Eu nici acum n-am deprins cum să urmărești un jder. Ehei, ce le știu ei, cei bătrîni! Și, odată, tatăl meu a zis: „Dumitru, e acolo”. Și din nou, către mine: „Meri, mă Dumitru, și batea tulpină să lasă-ăla”. Eu am bătut, am bătut, și-am tot bătut și am tot bătut, nimic. Nici-un jder. Atuncea au tras în cuib cînd văzuseră mișcînd în cuib o coadă sau ceva acolo. Nimic, n-a căzut nimic. „Mă, Dumitru, mă, urcă mă, și vezi ce e?” N-am putut să urc. Atuncea s-a urcat preînțel lui tata, Suciul, a băgat mina, a scos jderul, împușcat, și l-a aruncat jos. Și a căzut și el, de nu s-a făcut bine o lună de zile și l-am luat cu tară. Cam asta e.

— **Deci, atît? Cam ardelenescă poveste!**

— Incolo, facem în așa fel ca să lasă bine fotografiile lumii.

Despre zilele grele din viața mea

n-are rost să vorbesc

De vorbă cu
NICOLAE ION
(paginație)

Acest om, care paginează de ani de zile revista *Lucașăru*, este foarte tăcut și destul de circumspect. Nu prea-i place nici să fie întrebă, nici să răspundă. Are el un obicei pe care și-l stîmbează: munceste. Desigur, ar putea fi mai vorbăreț, ar putea fi mai simpatic. El este însă un om extrem de serios. În nopțile grele ale acestei foi, în momentele de panică a întîrzierii, ale tuturor celor ce încearcă acest mesaj către contemporani, în nopțile tirzii în care trebuie să intrăm în rotativă și încă nu se poate, că mai e de scos cite ceva, atunci se vede cine e Nicolae Ion. Și ca dovadă a seriozității lui, ca dovadă a respectului pe care-l stîmbează în



cei alții, acest bărbat în vîrstă de numai 39 de ani, este strigat de colegi, unii mai bătrîni decît el, „Nea Nicolae”. Acum, cînd vorbim, e crispat și monosilabic, deși îi place ideea de a se scrie despre el; poate că a căpatat teamă de cuvinte, tot paginîndu-le.

— **De unde sinteți?**

— Din București. Mai bine zis din Colentina.

— **Și de ce ițineți cu echipa Rapid, dacă sinteți din Colentina?**

— Fiindcă am jucat fotbal, aici la Combinat, cu cițiva de la vechiul Rapid.

— **Și ați rămas cu această pasiune?**

— Nu cu această pasiune, cu această colegialitate.

— **Ce-au fost părinții dumneavoastră?**

— Mai bine zis măică-mea era casnică și tăică-meu tipograf.

— **Cum ați ajuns aici?**

— În 1946, ce să spun, am fost dat să învăț meseria de mecanic auto. S-au uitat aia la mine și mi-au zis: „ești mic, mă, vino la anu!” „Noroc că, în curte la noi locuia un cetățean — pot să-i dau și numele dacă vreți, îl cheama Mihai, — care lucra la „Serisul liber” și m-a dus la meserie, să fiu ucenic zetar.

— **De-atîcia muncesc de 26 de ani.**

— **De-atîcia ani?**

— Da, aceeași meserie, fără nici o întreprerere. Am lucrat și la *Scinteia*, și la *Scinteia tineretului*. De altfel, și soția mea lucrează la plane, tot în tipografie. Am și o fată de 12 ani.

— **Ce meserie ați alege dacă ați fi în situația de a alege din nou?**

— Credeți-mă, că nu m-aș despărți de-a mea. Am avut destule propuneri, dar am refuzat.

— **În ce constă meseria dv.?**

— Cum să vă spun eu, paginația e ceva pentru care se cere un gust, un simț artistic, meseria noastră e să facem revista artoasă, să nu fie urîță, să nu-ți vină s-o închizi.

— **Care sint revistele care vă plac, din acest punct de vedere?**

— Nu pot să spun *Lucașăru*, că e-a noastră. Dar îmi place *Contemporanul*. Și mă uit așa, cu ochiul atent și la ce fac alții.

— **Ce reviste nu vă plac?**

— N-aș putea să spun. Dar parcă era prea urîță forma de pînă acum cîteva săptămîni a *României literare*. Parcă era prea monotona, nu prea se înțelegea nimic din ea.

— **Citiți ceea ce paginați?**

— Nu totdeauna. Pe mine mă interesează mai mult forma grafică, aspectul.

— **V-ați simțit vreodată mindru de ceea ce faceți?**

— Da, cînd apar ziarele la care lucrez, mă bucur coplărește, și m-am simțit mindru în ziua în care Sănziana Pop mi-a luat un interviu pentru *Televiziune*.

— **Ați avut zile grele?**

— Despre zilele grele din viața mea n-are rost să vorbesc. Să zicem că sint destul de amare zilele cînd pierde echipa mea preferată, în vreun meci. Asta scrieți, că zilele grele bine că s-au dus dacă au fost.

— **Ce nu merge bine în munca tipografilor?**

— Mă depășește să spun eu ce e rău. Nu, nu pot să spun, lăsați asta, nu. Totuși, vreau să zic: ce facem noi pînă în ziua cînd tinerii de azi vor fi buni în meserie!

— **Sinteți om cu mulțumiri de viață?**

— Da, mă împac bine cu viața. La pretențiile noastre, banii mei și-aj nevostii ne-ajung.

— **Îmi pare rău că vi s-a părut că vă depășește să spuneți ce e rău în munca tipografilor. Am impresia că asta se poate face și în sedințele de producție.**

— Da, în sedințele de producție vorbim și noi despre lipsuri, unele se rezolvă, dar altele se cam tergiversază.

— **V-ar conveni să cred despre dvs. că sinteți un om fricos?**

— Nu, nu mi-ar conveni. Dar nici nu sint un om fricos.

— **Și totuși de ce anume vă e frică?**

— Mi-e frică să nu fiu bolnav, restul n-am de ce să mă tem.

— **Vă plac filmele?**

— Îmi plac filmele istorice, pentru că ogîndesc ceva din trecut și pentru că au și ceva cu prezentul. Și nu-mi plac filmele inventate, care caută rețeta.

— **Vă urăște cineva?**

— Nuu, nu mă urăște nimeni (spune asta cu atîta mindrie încît îmi provoacă replica)

— **Și asta e un lucru de mindrie?**

— Eu așa cred. E un lucru de mindrie. Asta arată că eu sint serios și aproape de oameni. Și că totmai ceea ce mă leagă de oameni e prietenia.

— **Călătoriți?**

— Da, călătoreșc, cînd sint în concediu. De trei ani incoace mă duc mereu la mare. Anul ăsta vreau să mă duc și pe la munte.

— **Știți ce? Serietăți acolo cu și mă împac cu planificările astea ale concediilor. As vrea să plec și eu în concediu pe perioada vacanței școlare, să fim și noi toți, că asta sint singurele ocazii.**

— **Îl dor puțin școlile, e parcă un pic bolnav și-ar avea chef să se destăinuască mai mult. Totuși se strîngă după el „Nea Nicolae, nea Nicolae” și înainte de a-mi spune că-i place să lucreze la revistele care au macheta bună, și nu la revistele care și bagă materialele în pagină cum s-or nimeri „pogoane, pogoane, fără nici o legătură” îmi sugerează că lucrul care i-ar place lui cel mai mult, să fie subus în legătură cu persoana sa, este acela că a muncit cu continuitate de atîția și atîția ani de zile.**

— **Ce vă supără la om?**

— Mă supără oamenii încrezuți și oamenii care nu se țin de cuvînt.

— **Credeți că există un mediu muncitoresc specific la „Casa Științei”?**

— Da, al nostru, da, e un mediu specific. Și e un mediu care ne influențează și ne formează și pe noi. E un mediu muncitoresc-intelectual. Asta pentru că noi sintem muncitorii care lucrează practic cu gîndurile din capetele scriitorilor și ziaristilor. Vedeți? Asta e interesant. Noi sintem cei care paginăm gîndurile dumneavoastră.

Barbu Lăzăreanu

Pe drept sau pe nedrept, unii oameni sint urîți în viață și după moarte, cu toate că valoarea lor există chiar și pentru adversari. Barbu Lăzăreanu concentra în jurul său sentimentele celorlalte, pe care le radia și el, sentimentele afectuozității.

Semințe și germinări de forme ciudate au îngrijit mîinile acestui grădinar, care — el însuși poet — da fiecărei plante demnită, poezie și lumină.

L-am cunoscut într-o bibliotecă sau într-o redacție. Nu mai știu exact. Dar ce importantă are?

Era o carte, nu un ins, și semăna cu o carte sau cu o idee. La orice filă ai fi deschis-o, drumul ducea undeva. Orice subiect ai fi atînat, ai avea ce discuta cu el. O întînire de numai cîteva minute cu Barbu Lăzăreanu, acest bătrîn răbdăru și îmbietor, își lasa recompensatoarea impresie că ziua aceea n-a fost în zadar irosită. Deși întreg ceremonialul relației se reducea, sub semnul unui riguros instinct al proporțiilor, la strictul necesar... În el nu prisoise nimic și nu lipsea nimic din ceea ce trebuie unui conștient înzestrat din încredere, cordialitate și răspundere. Nu și-a îndepărtat interlocutorii ce-l depășeau, dacă îl depășeau, și nu i-a umilit pe cei care nu-i erau egali nici în modestie, nici în tact, nici în argumente, nici în cunoștințe. După cum n-a întîrziat niciodată în scenă peste silabele rotilui său, poate că mic și poate că nespectaculos, dar sălăpînit ireproșabil. Ba de multe ori plapoma lui a fost mai mare decît fierbințele teritoriu al mădularilor destine. Nimeni nu s-a desprîțit însă de el cu convingerea că l-a epuizat. În acest vas cu întredoare licrii mai rămînea totdeauna chef de o surpriză, de un musafir, de o aromă. A avut — în ciuda faptului că învățase singur să umble cu penete, pînă la barbă, lupo, frăgilități, caștele și acizi — o mîine fină de bijuter care știu cum se șlefuește un diamant și prețul diamantului șlefuit cu paciență, cu migală.

Nedificul de observat cîtă bizară economie de ornamente foloșise natura în plămîuirea acestui om pe care aducerea mea aminte îl păstrează într-o imagine aburoasă, de ins mărunț trup și osos, dar niște oase ascuțite, mici, și-cinice, articulare blind și cu stăpînire, sub dirigenția ori neliniștea rînd pe rînd ocrotitoare, dispersată sau interogativă, ca veghea, ca fidelitatea, ca poezia, a unor ochi de piper și cafea. Mi se părea că-n fiecare clipă trebuie să-i apară pe umăr o verșeră îmbîlnzită. Era nuanța lui de lirism. Condimenta clipa. Care fuge. Căci stia foarte mult despre foarte puțin (ca specialist) și cite puțin despre multe (ca hărățit), fiind un fel de arheolog și de cartograf duios în insășițetea și echivalența curiozităților sale. Multiple.

De la romancierul Zaharia Stancu — întîmplător, născut în aceeași zi cu Barbu Lăzăreanu, la 5 octombrie — pînă la profesorul Al. Graur, sub semnătura unor temperamente foarte diferite, presa de săptămîinile trecute a cretonat amintiri despre el, titluri de cărți, de broșuri, de articole, i-a menționat puținele funcții și răspunderi deținute, l-a evocat ca ziarist, poet, conferențiar și filolog. Un filolog amator, însă erudit. Alături de Perpessicius, alături de Zarijopol, alături de Sadoveanu i-au elogiat învățătura, lecturile, moravurile, sau cunoașterea limbii. La ce aș repeta lucruri știute? Însăși viața lui, expulzat ca și Gaster (ce fericit exil, totuși!) s-ar merita scrisă, cu felurile și nu puținele sale prieteni, relații și culoare ce răspund interesant, revelator, în biografia multor scriitori și oameni politici de greutate. Familia lui, acum cînd în ianuarie 1972 se vor împlini 15 ani de la sincopea ce l-a scerzat, ar putea încă pune la dispoziția unui (sau unor condeie ale devotamentului) materiale inestimabile, care altminteri cine știe dacă nu se vor pierde. Pe de altă parte, colecțiile ziarelor, adăpostind eforturi din peste 50 de ani de jurnoare publicistică, oferă prilej de rotunjire a unei opere și activități capricioase, risipită prin timp, rămasă prin natură, în stare să se adture volumului Cu privire la... apărut la „Minerva”, glosse de un interes nu fără auziență.

A văzut mult-puțina lumină a zilei în mahalaua Tîrpol Calicilor din Botoșani, scrisese jalbe țărănilor și sufletește bătute cu ei drumurile revolțelor înfrînte, iar dacă a redactat o revistă intitulată Victor Hugo, era pentru că „mizerabiliții” se vor căzni prin el o viață întregă să propășească, demolînd o lume și pietruind cu alte destine o altă lume. La capitolul și capitolul de mindrie, de argumente și de luptă al celor din totdeauna rudă numai singelui și muncii lor proprii, el a fost cu fidelitate unul dintre acționarii dinții. Entuziast adesea, cîteodată sceptic, dar ca și cînd ar fi stat mereu gata să-și reîncapeze exilul.

Ca profesor (fiindcă atît la propriu cît și la figurat) Barbu Lăzăreanu a fost un mic dascăl de nădejdi, semăna acelor sirguințioși elevi de care tînerșea popoarelor are o numerică și delicată nevoie, întocmai ca școlarii de penarele lor; undeva sint penițele, undeva e guma, undeva sint creioanele sau e tocul și ascuțitoarea. Trebuia să prefacă penarul cu minuni într-un lîmbaj al jertfel; fiecare silabă, o aspirație.

De multe ori m-am mirat că are un copil, că mîinînd, doarme, umbli și poartă — ca noi toți — vestiminte. Tot atît de bine s-ar fi putut să-l înțînesc, sub formă de text, pe un zid, retras în tăcerea și convenționalele semne ale unui alfabed fără cheie.

Cunoștea — și le învățase într-o viață întregă! — un soi de ceasornicarie și un fel de mișlocie îndemînare, atît de indispensabile totuși gospodăriei complexe care este caligrafia, corpul și uzina unei culturi, încît funcționarea culturii se vor obișnui, prin plecare lui și a altora, din ce în ce mai deficitar azi, fără o roliță, mîine fără alta, poimîine fără alta.

Bogat în modestia sa blajin gravă, substanțial în contribuțiile lui bogate, părea mandat pe pămînt pentru (doar) cîteva extrem de precise și de clare solți, în care scop discretetile sale ambasade nu-i trebuiau decît un număr foarte sever de tendoaane de celule, de gesturi. A venit, a spus și s-a retras. Numai că nu terminase ce avea de spus.

În ziua infarctului survenit în 19 ianuarie 1957, cele cîteva clipe care au precedat intrarea în comă, atîta i-au mai îngăduit să regrete: că rămîn abandonate sumedenie de lucruri începute, visate ori abia călătorînd spre jereasta cu amestecuri de conștiință și abis de la care primum, după ce e prea tîrziu, abisul.

Sadoveanu, care — precum notasem — l-a tubit mult, se spune că-l considera un rar minutor de limbă română. A încercat să introducă și să creeze cuvinte noi, dintra care unora le-a surris norocul de a ajunge în... finală, de a rămîine. Cine ar avea răbdare să le releve? Mi-ar fi greu și să controlez măcar în ce măsură e adevărat că forma substantivală a adverbului „cumsecade” este plămîuită de el. Însă cumsecadenia a fost, fără îndoială, profilul structurii umane și intelectuale a lui Barbu Lăzăreanu.

Ion CARAIAN

Ilie Purcaru: Straniul război din junglă

(Vis de pace)

15 zile și 15 nopți în junglă

jungla
numele unei lete
numele unei lete al unei zeife
dintr-un film dintr-o carte
arse-n incendiiile adolescenței

15 zile în peșteri
pîndind prin spîrturile pietrei
cerul
oceanul cu dinți de munți
noii negre plante monumentale
jocul de delini al avioanelor „phantom”
venind plecînd venind plecînd
bombardîndu-ne
cu tornade mari de tăcere

15 nopți pe drumuri
înnot prin boarea lunară
pe care-o simți la dreapta la stînga
grea ca o apă

înnot prin arborii desigurati
prin visele cu miroș de puroaie
liniștea măreață a palmierilor
alțierul garde-corp
casca de plută
revoluțul bătîndu-mi pulpa

15 zile în peșteri
fără nicio bombă
15 nopți pe drumuri
fără niciun strigăt de armă
doar silexul rece al lunii
scrișînd

în undele radar
și hula de ierburii
cînd trec prîntre zări elefanții

jungla

(jugularea erecției pinilor
gîlgîitul agonic al șerpului boa
care și scurge untura din gușă —
goașă de singe alb
întins cu degetele
pe foaia lucie de orez
de o fată de o zeifă
dezvirginată într-un templu
sub un gong care sună pînă-n tailoand)

jungla

doar silexul rece al lunii
scrișînd în undele radar

și totuși

și totuși

mereu

noaptele nopțile nopțile

urechile-mi zbură de-mpușcături

înimo-mi zboară la cer țoasă albă

decapitată-n fumul exploziilor

peste noii plante monumentale

sar din pat mă răsucesc în picloare bat cu

cad sub gloanțele invizibile

și atunci

brusc

imi amintesc

— imi amintesc

A fi sau a nu fi - n Antologie

Cu ani înainte Ion Pillat și Perpessicius alcătuiseră, cu multă trudă, o **Antologie a poezilor de azi** care se bucurase de mult succes. După apariția acestei Antologii se iviseră în literatura noastră noi poeți. Unii dintre ei fiind deosebit de înzestrați. Publicul cerea o Antologie a poezilor tineri. Perpessicius având acum alte preocupări Ion Pillat a făcut apel la mine. Am discutat îndelung, la el acasă, în Bulevardul Dacia criteriile după care să întocmim lucrarea. Greul, cum era și firesc, a căzut pe mine, — al adunării vastului material pe care, după aceea, să-l citim, să-l selectăm împreună și să-l pregătim pentru tipar. Zis și făcut. Am intrat în Biblioteca Academiei și am început să cercetez revistele și volumele. După adunarea materialului (peste cinci-sase mii de pagini) care îmi luase mai mult de un an, am trecut la cernerea lui. Am eliminat pe acei tineri care mi s-au părut că nu ar avea suficientă îndreptățire să intre într-o antologie, fie ea și a scriitorilor tineri. Mai trebuia să facem o triere a numelor și a poeziilor ce urmau să fie incluse în antologie. Cafeneaua literară cunoștea proiectul unei antologii de poezie tină Pillat-Stancu și, prin unele indiscreții, se cunoșteau chiar numele celor antologați. Atita și a fost de ajuns. Cafeneaua a luat foc. Cine intră în Antologia Pillat-Stancu și de ce? Cine nu intră în Antologia Pillat-Stancu și de ce? Erau nemulțumiți cei ce știau că intră și erau tot atât de nemulțumiți și cei ce știau că nu vor intra. La mine intervențiile nu găseau ușă deschisă și nu găseau ușă deschisă nici amenințările. Ne așteptau pe amândoi — și pe Ion Pillat și pe mine — lungi, multiple și urite campanii de presă. Dacă ne-am fi hotărât să făcăm o crimă fioroasă nimeni nu s-ar fi ocupat de noi. Eu mergeam înșurte, definitivam antologia, așteptam corectura, să-i o duc lui Ion Pillat și să-i facem împreună ultima revizie. Înainte de a-i telefona eu lui Pillat să-i cer o seară, mi-a telefonat el mie cerându-mi să trec seara, ca de obicei, după ora nouă, să-l văd. Ducându-mă, l-am găsit foarte agitat. Luase masa și acum sorbea ceai fierbinte. Afară era o primăvară friguroasă. „Ce facem cu Antologia?” „E aproape gata”.

A urmat o tăcere îndelungă, penibilă. Bănuiam ce vrea să-mi spună Ion Pillat dar mă făceam că nu înțeleg. „Primesc mereu telefoane, înjurături, amenințări, toate în legătură cu Antologia. Azi am primit chiar o vizită, trei scriitori tineri, m-au informat că pregătesc o amplă campanie de presă dacă...” „Dacă ce?” „Dacă nu-i introducem în Antologie”. „Și dumneata ce crezi că trebuie să facem?” „Eu... Eu renunț. Mergi dumneata înainte cu Antologia, mai pune pe cine vrei, scoate pe cine vrei... Semnează-o singur și asumă-ți întreaga răspundere. Eu... Eu renunț. Mă vei înțelege. Sint om în vîrstă, mă bucur de o remarcabilă notorietate, mai fac și politică, nu-mi convine să fiu atacat în presă... Am să-ți dau o postfață”.

Peste câteva zile, Ion Pillat mi-a dat pentru Antologie o scurtă postfață, **Antologia poezilor tineri** a apărut și atacurile puse la cale mai dinainte s-au declanșat. M-au atacat cu violență extremă scriitorii neincluși în Antologie, însă m-au atacat și scriitorii cărora le făcusem loc larg în lucrare. Aceștia m-au atacat reproșându-mi că n-am fost drept, că unor poeți le-am dat prea mult spațiu iar altora prea puțin.

Mari necazuri cauzate de Antologie am avut și cu Adrian Maniu. Era consilierul editurii care-mi tipărea cartea și susținea că, în această situație, are și el un cuvânt de spus. M-a chemat cu textul în corectură la editură și m-a ținut de la șapte seara pînă la șapte dimineața. S-a jucat cu condeiul prin pagini schimbînd ici și colo cite un vers al poezilor antologați. Am fost nevoit să cer altă corectură. Adrian Maniu a-vea acest obicei: de a umbla cu condeiul prin versurile altora. La începuturile mele, dîndu-i lui Cezar Petrescu o poezie pentru **Gîndirea**, acesta i-a arătat-o lui Adrian Maniu care, conform unui vechi obicei al său, a scos stiloul din buzunar și a „corectat-o” pe loc. Cezar Petrescu n-a acceptat corectarea și a rupt manuscrisul. Nici eu n-aș fi acceptat-o.

Viață, poezie, proză!... A fost viață, a fost poezie, a fost și proză, mai ales proză a fost.

Nu era zi să nu fiu atacat, nu era zi în care să nu mi se arunce în obraz fel de fel de calomnii. Un timp le-am citit și am ris. Pe urmă nu le-am mai citit, de ris însă am continuat să rid și cum rid ori de cite ori îmi aduc aminte.

Această Antologie a apărut în librării cam pe la începutul verii din 1933. Ei, bine, există oameni care s-au supărat atunci pe mine pentru faptul că nu i-am inclus în lucrarea de care vorbeam aici și care nici astăzi nu-mi dau bună ziua deși vremea a verificat și a găsit (în cele mai multe cazuri) justă abre-

cierea sau neaprecierea mea. Cartea s-a vîndut bine. Încurajat de acest fapt m-am hotărît să trec pe la editură și să-mi încasez drepturile de autor. Seara însă, lucrînd pînă dincolo de miezul nopții, am pregătit pentru tipar **Tălmăcirile din Serghei Esenin**. A doua zi trecînd pe la editură am încasat ca drepturi de autor al **Antologiei poezilor tineri** vreo douăzeci de mii de lei. M-am urcat repede într-un taxi, ca și cum mi-ar fi fost teamă să nu-mi fure cineva banii pe drum, și m-am oprit la editura **Cartea Românească**. Pe biroul unui contabil, care mîrosea îngrozitor a

justificate, se lepădase de ea și acum, datorită în bună parte și **Antologiei** avea să apară, în iarnă, și **Tălmăcirile din Esenin**, — din **Eseninul meu** care nu fusese tradus ci transpus în românește. Povestea tălmăcirilor din Esenin nu se isprăvește aici. Editorii mei știu de mulți ani că problema corecturilor, pentru mine, nu este o problemă oarecare ci una de primă importanță. Dau texte la tipar, fac o corectură, fac două corecturi, la a treia nimic nu-mi place, arunc textul, se aruncă plumbul, plătesc amenzile mari prevăzute de lege și nu odată retrag manuscrisul și-l pun

Esenin nu apăruseră în librărie. Cartea trebuia deci să treacă pe la cenzura militară și să fie răspîndită prin librării numai dacă i se dădea „bunul de difuzat”.

După două-trei zile de la instaurarea cenzurii am cerut de la editură două volume din **Tălmăcirii** și le-am dus la instituția nou creată care își avea sediul într-o clădire din cartierul presei — Sărindar — Brezoianu. M-a primit un tânăr sergent, cu mustață subțire pe buza, „Lăsați dumneavoastră cărțile aici și veniți după răspuns peste o săptămînă”.

Săptămîna a trecut greu, dar a trecut. M-am prezentat, așa cum mi se spusese, la cenzură. M-a primit, cu multă bunăvoință, același tânăr sergent cu mustață subțire pe buza. „Volumul dumneavoastră cu tălmăcirii din Esenin nu poate să apară”. „De ce?” „Conține indemnuri la dezertare, la nesupunere militară”. A deschis cartea și mi-a citit din **Ana Sneghina** următoarele versuri:

Atunci m-am hotărît să mă despart de tunuri
Și să mă războiesc numai în versuri...
Mi-am aruncat pușca,
Mi-am cumpărat hirtie și, iată,
Cu această hotărîre
Am întîmpinat anul al 17-lea.

Am început să rid deși numai de ris nu-mi ardea. „Puteți să rideți cit vreți dar cenzura e cenzură și nu aveți cum trece peste hotărîrea ei”. **Tălmăcirile** mele au rămas să muzezească în subsolurile **Cărții Românești**. A trecut iarna și a venit iarăși primăvara. — o primăvară uscată, rece, cu mari agitații politice, cu greva de la Grivița, cu procesul asasinilor lui I. G. Duca, cu nopți pline de împuscături.

Viață, poezie, proză!... În țară și în Capitală se întimplau multe. Dar orice s-ar fi întimplat mergea înainte deci doar de aceea era viață. Poezia!... Poezia mergea și ea înainte dar mai încet. Toți eram prinși de pasiunea politică. Unii mergeau cu stînga, alții se încadrau în rîndurile dreptei care și înainte și după asasinarea lui I. G. Duca dădea lovitură spectaculoasă menite să împrăștie teroarea, să intimideze, să sperie, să scoată pe cei cu nervii slabi din luptă. În această perioadă, mai mult decît în oricare alta de pînă atunci poezia românească devine poezie politică. Poezii de stînga și poezii de dreapta introduc în scrierile lor elemente politice, uneori sincer combative, alteori numai ușor declarative. În volumul meu **Albe**, care apare abia în 1937 (deci la zece ani după **Poeme simple**) se pot observa ușor influențele politice ale acestei epoci barbare de ascensiune, în țară și în afara țării, a fascismului. Influențe ale politicii în care am crezut cu fermitate, și pentru care am militat cu o rară stăruință se văd cu claritate nu numai în **Albe** ci și în **Clopotul de aur** (1939), în **Pomul roșu** (1940) în **Iarba fiarelor** (1941), în **Anii de fum** (1944) precum și în poemele pe care le-am scris după 1944 și care au apărut anul trecut în volumul **Cîntec șoptit**.

O întrebare care mi s-a pus deseori, și care mi se mai pune și astăzi sună așa: „De ce în poeziile pe care le-am scris și publicat între cele două războaie mondiale sint atât de puține accente politice?” Cînd, acum cinci-zece de ani, ba chiar mai mult de cinci-

zeci de ani, m-am hotărît să devin scriitor și ziarist mi-am pus problema: pentru cine voi scrie eu articole de ziar, pentru cine voi scrie eu versuri și, eventual, la maturitate romane și, poate, piese de teatru? Pentru oameni, pentru cit mai mulți oameni. Atunci trebuie să scriu clar pentru ca orice om care știe să citească să mă înțeleagă, să-i pot transmite mesajul meu, să-l pot influența să acționeze în direcția dorită de mine.

Nu m-am abătut niciodată de la acest crez și n-am să mă abat nici de acum înainte. Versurile, politice sau nepolitice, mi-am zis, sint citite de cîteva sute, poate chiar de cîteva mii de oameni. Puterea lor de influențare va fi deci limitată la un număr de oameni, pentru cit mai mulți oameni. Atunci trebuie să scriu clar pentru ca orice om care știe să citească să mă înțeleagă, să-i pot transmite mesajul meu, să-l pot influența să acționeze în direcția dorită de mine.

Nu m-am abătut niciodată de la acest crez și n-am să mă abat nici de acum înainte. Versurile, politice sau nepolitice, mi-am zis, sint citite de cîteva sute, poate chiar de cîteva mii de oameni. Puterea lor de influențare va fi deci limitată la un număr de oameni, pentru cit mai mulți oameni. Atunci trebuie să scriu clar pentru ca orice om care știe să citească să mă înțeleagă, să-i pot transmite mesajul meu, să-l pot influența să acționeze în direcția dorită de mine.

Viață, poezie, proză!...

Cînd am publicat **Albe**, numai de poezie nu-mi ardea. Volumul fusese scris în grabă, cam pe apucate, și aproape întreaga mea energie era îndreptată în altă direcție, — și anume, în aceea a publicisticii. Eram director de ziar de stînga, țîntă a întregii drepte agresive, de la mișcările violente legionare și cuziste pînă la dizidența lui Vaida-Voievod. Între altele dreașta îmi reproșa că l-am tradus pe Esenin și că ajut, și pe calea literaturii, la bolșevizarea tineretului.

Tălmăcirile mele din Esenin ar mai fi rămas cine știe pentru cit timp în subsolul Editurii **Cartea Românească** dacă, într-o zi, mergînd la Camera deputaților ca ziarist (făceam, la ziar, între altele, și o dare de seamă a dezbaterilor) Ion Pillat nu m-ar fi întregat: „Cînd apar **Tălmăcirile** lui Esenin?” „Nu pot să apară” i-am răspuns. „Cenzura militară se opune”. I-am înșirat toată povestea. „Hai la bufet”. Ne-am dus la bufet. Pillat a cerut o hirtie, a scris ceva și, întorcîndu-ne în sala dezbaterilor, a cerut cuvîntul. I s-a dat. Poetul s-a urcat la tribună și a citit un proiect de lege prin care volumul **Tălmăcirii din Serghei Esenin** al lui Zaharia Stancu, interzis de cenzură fără o justificare valabilă, era autorizat să fie pus spre vînzare în librării. Președintele a pus la vot, prin ridicare de mîna, proiectul de lege propus de Ion Pillat. Nimeni n-a votat contra și în afară de mine și de Pillat mă îndoiesc că în parlamentul acela mai știa și altcineva cine a fost și ce a scris Serghei Esenin. Ziua următoare **Tălmăcirile** se aflau expuse în vitrinele librăriilor din București. M. Sevastos, care conducea încă **Adevărul literar**, a pus pe un oarecare B. Adolf să mă înjure în paginile revistei la care publicasem atîtea și atîtea poezii în anii mei cei mai tineri. Dumnezeu să-l ierte. Cel mai mult însă m-au înjurat, în revistele din Chișinău publicisticii basarabeni. „Traducerea nu este exactă... Nu este exactă...” Știam și eu, mai bine ca oricare altul, că traducerea nu era exactă, dar nici nu voisem să fie exactă. După apariția **Tălmăcirilor** mele au mai apărut și alte traduceri din Esenin, mult mai exacte, poate sută la sută exacte. Și, desigur, și mai bune. Cartea aceasta, ca și **Antologia poezilor tineri**, a devenit astăzi o raritate, de aceea în **Scrieri 2**, am introdus-o, ușor adăugată, la sfîrșit. Unora dintre cititorii **Tălmăcirilor din Esenin** s-ar putea să le placă, așa cum sint, altora, nu. Cititorii noștri au gusturi deosebite, au preferințe. Nu avem ce face. Trebuie să ne înclinăm în fața lor. Scriem pentru oameni. Dacă am scrie pentru pietre ar fi altceva. Dar pietrele nu au nici ochi, nici gură cu glas. (Dar de unde știu noi că nu au? Poate pietrele au ochi și se uită la noi și văd ce facem. Poate ele au urechi cu care ne aud vorbele. Poate ele au și gură cu glas și rid de noi văzînd cum ne încăierăm ca nebunii, rid de noi auzînd ce vorbim, rid de noi — ele, nemîșcatele — văzîndu-ne agitația zadarnică. Ele știu de mult că după ce murim noi nu ne schimbăm în pietre ci în țărîna sau, cel mult în cenușă).

Trei poeți streini au avut, în tinerețe, întreaga mea admirație: maghiarul **Ady Endre**, francezul **Francis Jammes** și rusul **Serghei Esenin**. Din Francis Jammes am tradus două sau trei poezii, din **Ady Endre** nici una, din **Esenin** am transpus poemele incluse în volumul II al **Scrierilor** mele. Recitînd, după mulți ani, în corectură **Tălmăcirile**, impresia mea a fost tot atât de puternică, tot atât de zguduitoare ca în ploioasa și friguroasă primăvară a lui 1929 cînd am luat înțîia oară cunoștință cu poezia lui Esenin.

Viață, poezie, proză!...



zaharia stancu: memorii

colonie proastă și a pudră ieftină și care era și director literar al editurii, am pus textele lui Esenin. Am zis: „Aș vrea să apară în editura dumneavoastră această carte”. „Să vedem despre ce este vorba”. S-a apucat să cerceteze manuscrisul și după ce l-a cercetat fără nici o curiozitate a numărat rîndurile și a făcut niște socoteli. „În cite exemple vrei să-ți apară cartea?” „Într-o mie”. „Și cînd vrei să apară?” „Cît mai curînd posibil”. „În decembrie. Pînă atunci editura noastră imprimă cărți didactice”. „Bine, dar cit o să mă coste?” „Douăzeci de mii de lei. Ai douăzeci de mii de lei?” „Se aștepta să-i răspund „nu”, să mă ridic de pe scaun și să plec. „Da, am.” I-am numărat banii, i-am lăsat manuscrisul și am vrut să plec. „Stai, mi-a spus contabilul, varsă banii la casă și mie să-mi aduci chitanța”. Am făcut întocmai. Am coborît scările și am ieșit în stradă bucuros. Nu mai aveam în buzunar nici un ban, dar **Antologia** apăruse, **Antologia mea**, pentru că Ion Pillat, din motive bine

pe foc. Cam așa s-au petrecut lucrurile și cu **Eseninul meu**. Începînd din vară și pînă toamna tîrziu am tot făcut corecturi, îndreptări și adăugiri și iar corecturi la **Tălmăcirii**. În sfîrșit, cître sfîrșitul lui decembrie cartea era trasă însă, tot din vina mea, lipsea coperta. De acord cu editura am aminat apariția cărții după anul nou. În ajunul anului nou însă trei tineri din „echipele morții” ale **Gărzii** de fier l-au asasinat pe peronul gării Sinaia pe primul ministru al țării, I. G. Duca. (Ah! Iarăși trebuie să deschid o paranteză? Dar, oare nu cumva însăși viața noastră este alcătuită din paranteze?). Asasinarea lui I. G. Duca de către legionarii fasciști a produs o profundă impresie în toată țara. După mulți ani asasinatul politic își făcuse iarăși apariția în viața politică a țării. Pînă la asasinarea lui I. G. Duca exista cenzură însă numai pentru presa cotidiană. Din seara asasinării lui I. G. Duca s-a instaurat cenzură și pentru publicațiile literare, ba chiar pentru cărțile de literatură. **Tălmăcirile** din

addenda

Într-o scrisoare-fluviu, dataată vineri 7 mai (1908) și cu adresa trimițătorului (Str. Popa Tatu 70) în dreapta sus, Matei Caragiale îi face prietenului său o lungă descriere a tuturor preocupărilor de moment („Capul meu e un Infern, o locomotivă, sint encombrat de o mie de griji, și cum am fost foarte supărat, am devenit foarte solitar și din ce în ce mai sombru. Afacerile mele, pe care toate le încurcă întotdeauna, au început să se limpezescă și pînă la transparența primelor greutăți mai sînt puține zile”). Este vorba, mai întîi, de lipsurile băneșii cronice, apoi de cronica mondenă l. Pe urmă, a cu ochii de culoarea violetelor (la fille du chambellan) am găsit-o cu sora ei (une grande clameuse) și cu un monstru de guvernant lipsescani. Erau îmbrăcate așa de simplu încît nici harpaogona Cimpiancă n-ar fi putut imagina ceva mai eștin și mai solid. Ghetele erau aceleși pe care le știm și cari cu toate reparările succesive tot durează. Cum? e scurt și mare mister!” Nu lipsesc nici informațiile mai generale („În București a fost Kronprinzul german. S-a encanailat enorm. Regina l-a luat în entrepriză. L-a plimbat, l-a giugulit, l-a dus la Vatra luminoasă, la monastire, la păcură, la teatru, eu am crezut că vrea să-l toaleze într-un acces de erotism senil. Așa cum era, blond spălă-

Prototipul lui Pantazi?

cit, subțire ca le comte d'Artois și îmbrăcat numai în alb și argint, el a fost poate cea din urmă pasiune a bătrînei gougnotte Carmen-Sylva. Dar nici matusa lui (la princesse Maria) care în fond e singura lui rudă adevărată din familia regală română, nici prințesa Maria nu s-a lăsat mai pe jos (...). Și într-o dimensiune de San-Esteban care era foarte năibă avea nasul strîmb și bec-de-lievre. La Berlin s-a supus la o operație grea și i-a rectificat nasul. Acum vrea să-și coasă buzele. Cel care a luat-o pe Olga M. (80.000 rentă zestre exact) are un fel de majorat transmis de la domnitorul Mihail al căruia e mult mai bogat ca marquis și cel mic. Cel mic e un om sălbatic, care nu se știe niciodată unde e, umblă din loc în loc fără să-și dea adresa decît cînd cere bani. Are trei mîci nedespărțiți care-l urmează pretutîndeni (...) trînd ca niște adevărați feudați în disprețul moralei șnapurilor și amuzîndu-se cu îmblînzirea (sic) cailor și cu trasul la semn (...). Acest Sturdza pe care-l cunosc e un om cult, dar nocturn și misterios, învîrtînd niște afaceri asupra cărora eu nu am insistat. De altfel îl văd rar acum, o singură noapte am stat cu el pînă la 8 dimineața și apoi ne-am întîlnit iar la dejun. A mai trăit încă acum 20 de ani în București.

felul acesta, care spuse dinnainte și se par ridicule, imposibile și după ce s-au întimplat, foarte naturale”).

În fine, o relație nouă: „Am făcut cunoștință cu un Sturdza între două vîrste cu care am făcut două cheșuri și care cunoșteau bine pe beșadele de la Dieppe. Mi-a spus lucruri pe care altfel nu le-ași fi putut afla. Astfel marquis de San-Esteban care era foarte năibă avea nasul strîmb și bec-de-lievre. La Berlin s-a supus la o operație grea și i-a rectificat nasul. Acum vrea să-și coasă buzele. Cel care a luat-o pe Olga M. (80.000 rentă zestre exact) are un fel de majorat transmis de la domnitorul Mihail al căruia e mult mai bogat ca marquis și cel mic. Cel mic e un om sălbatic, care nu se știe niciodată unde e, umblă din loc în loc fără să-și dea adresa decît cînd cere bani. Are trei mîci nedespărțiți care-l urmează pretutîndeni (...) trînd ca niște adevărați feudați în disprețul moralei șnapurilor și amuzîndu-se cu îmblînzirea (sic) cailor și cu trasul la semn (...). Acest Sturdza pe care-l cunosc e un om cult, dar nocturn și misterios, învîrtînd niște afaceri asupra cărora eu nu am insistat. De altfel îl văd rar acum, o singură noapte am stat cu el pînă la 8 dimineața și apoi ne-am întîlnit iar la dejun. A mai trăit încă acum 20 de ani în București.

Despre **Pașadia** și **Gorică Pirgu**, altădată...

Barbu CIOCULESCU

O dată cu frumoasele legi estetice, Aristotel genera și o mulțime de canoane. Ce însemnau în fond vindicarea prin milă? Ideea fixă era că de la un spectacol trebuie să pleci ușurat, purificat. Jocul ar fi fost o supapă prin care se elibera presiunea tragică. De aceea tragedia de pe scenă trebuie să fie cât mai groaznică, pentru că realitatea din viață, ori cât de crudă, să pară un fleac. Se recomandă restrângerea pieselor la episoade semnificative. Toți cei care au vrut să dramatizeze întreaga *Iliadă*, spune el, nu au reușit, izbînda deplină fiind doar a celor care au apelat la fragmente. Se fac observații profunde asupra naturii operei de artă. Observații din fericire și din păcate clasice: au contribuit la formarea și statornicirea idealului clasic în literatură, dar, în același timp, au dus și la închistare, la dogme. De pildă, în privința caracterelor: ceea ce caracter ales, care să se reflecte printr-o atitudine aleasă. Era, oarecum, misogin: „aleasă poate fi și o femeie, și chiar un rob, măcar că femeia e mai curind o ființă inferioară, iar robul pe de-a-n-tregul un nevădit”. Preferință cumplită și lucrurile bărbătești, se îndoaie că femeia ar putea da dovadă de astfel de fapte. Prin urmare, o com idealiza, totodată. Cere conflict puternic. Antici erau mai realști decît noi. Mai cruzi, mai lucizi, și mai cumpliti. Noi simțim senini, melancolici și idilici în subiecte. „Poetul e dator să nască o singură situație noi, dar să știe să și folosească în chip fericit datele tradiției”. E un sfat înțelept. „Sub raportul întinderii, o tragedie e cu atît mai frumoasă, cu cît e mai lungă, fără să înceteze o rămină inteligibilă”. „De multe ori e verosimil să se întîmple și lucruri neverosimile”. Cînd această frază o lui Agathon, Aristotel încurajă ingeniozitatea autorului, care nu trebuie să fie robul întîmplărilor întîmplate, ci să le privească în mod creator. În privința corului, este de partea lui Sofocle, care-l întrebuința ca pe un personaj ce ia parte la acțiune; este criticat Euripide, care a contribuit la lenevirea corului, atrofîindu-l vîlaga pînă într-atît, încît dispariția lui n-a mai fost o pierdere.

Aristotel își permite să tragă concluzii. Teatrul grec se află acum în spatele cortinei, totul se consumase, arderile se desă-

virșiseră, eroii se măcinaseră și pieriseră, care în luptele cu zeii, care în luptele fratricide precum Castor și Polux. Era, așadar, nevoie de câteva legi care să statornicească obiceiul. Într-un fel, *Poetica* este și o orășie funebră la moartea tragediei. Se poate plînge pe *Poetica* lui Aristotel. La te uită ce-a mai rămas din tot esafodajul mitologiei coborîte în arenă: niște reguli de plîns, de purificare, niște îndreptare de stors lacrimi. Ce s-a ales din toată înțeleștarea între oameni și titani? Niste învățături bune de adormit copiii antici, pentru că Eschil, Sofocle, Euripide, chiar dacă ar fi mai trăit, nu s-ar fi putut conforma pașului lui Proclus. Dar oare Aristotel însuși, dacă ar fi scris drame, nu le-ar fi compus alături de *Poetica* sa?

Pe de altă parte, meritele filozofului sînt enorme și Stagiritul crește în ochii noștri cu fiecare rînd citit, cu fiecare canon care cade asupra tragediei ca bulgărie de pămînt peste o groapă proaspătă. Odată moartă, tragedia greacă nici nu putea spera la o înnoimintare mai frumoasă și mai de înțuit. Dacă s-au pierdut altele piese antice era nedrept ca un tratat despre ele să ne parvină întreg. Așa dar n-au ajuns pînă la noi decît câteva fragmente, cele referitoare la tragedie, pierzîndu-se în întregime partea a doua a lucrării care era — se bănuiește — consacrată comediei. Profesorul Pippide, într-un valoros studiu accentuează pe drept caracterul palenic al însemnărilor lui Aristotel. meru îndemnat să se diferențeze de Platon: Identică în aparență, clasificarea formelor poeziei, așa cum se întîmple la cei doi filozofi, e total diferit orientat în semnificația ei adîncă: Pentru Platon în măsura în care determină acțiunea noastră la o acțiune fictivă, imitația măsorează oarecum gradul de probabilitate al fiecărui gen literar; *mimesis* prin excelență, poezia dramatică figurează pe ultima treaptă în erchia lui. Pentru Aristotel, în schimb, realizare absolută a procesului de imitare (...) și tocmai pentru că determină cea mai intensă participare, tragedia e genul care intrupează arta literară în scopul ei cel mai înalt.

Marin SORESCU



În această pagină, lucrări de PABLO PICASSO:

Sus: Arlechin

Dreapta: Coride



SPORT

Cititorul și-a amintit că aceasta este una dintre cele mai caraginoase, mai jalnice și mai memorabile fraze pe care un tiran le-a putut rosti vreodată. Tineți minte că așa a zis anul ce nu era multumit de felul cum se comporta restul de câteva milioane de concetățeni. Cam așa judecă lucrurile și Angelo Niculescu, antrenorul echipei noastre naționale. În ziarul *Sportul* de joi, și el, și citiva jucători, consideră că *vinovat de comportarea inacceptabilă a reprezentativei române*, în meciul cu echipa olimpică a Bulgariei, a fost publicul!!! Angelo Niculescu și tînarul său discipol, Lucescu, observă cu toată grija pașii din ochiul publicului, în vreme ce pe birna din ochii lor mulți dintre cetățenii fără gaze la sobă ar putea țîna lemne. Vasăzică, tot publicul e vinovat? Vasăzică, Angelo Niculescu este incapabil să trimită în teren 11 jucători ca lumea și tot publicul e vinovat? Vasăzică, Radu Nunweiler trage tot timpul peste poartă, și pe lîngă poartă, și nici odată în poartă, și tot publicul e vinovat? Vasăzică, Deleanu este driblat și întors pe toate părțile (ca un buzunar de plîmă) și tot publicul e vinovat? Vasăzică, Dinu și cîncizeci de pase asure și tot publicul e vinovat? Vasăzică, Domic și Neagu habar n-au pe ce lume sînt și tot publicul e vinovat? Este incredibil! Asemenea declarații fără o minimă responsabilitate morală nu se cîtesc nici în parodiile de doi bani. Și pentru că toți cititorii noștri să fie în măsură să judece acuzația pe care Angelo Niculescu (și al săi) o aduc publicului de pe Stadionul 23 August, voi încerca o descriere a atmosferei de pe Stadionul 23 August, la ora meciului respectiv.

Trag nădejde că-n poftă să unormă de a vedea lucrurile altfel decît sînt. Angelo Niculescu nu va nega că, la ora șase, pe Stadionul 23 August se aprinseseră lumini. Arena arăta extraordinar. Era o lumină dulce care plasa întreaga împrejurare într-o zonă misterioasă, ce merita oricum un alt spectacol. Sîntea de acord, tovarășii Niculescu și Lucescu cu era frig? Din cînd în cînd, mai și ploua, și toți se azeau strîgătele de încurajare ale unui public pe care vrei să-l schimbăm. Și-n acel frig neplăcut, în acea atmosferă închisă, în care numai lumina nouă a stadionului aducea o speranță, publicul continua totuși să acleme începutul jocului și, trebuie să recunoaștem, a făcut-o pînă în clipele în care l-ați exasperat. Pentru că acesta e adevărul: nu dumneavoastră aveți de ce să fiți nemulțumiți de public, ci publicul are de ce să fie nemulțumit de dumneavoastră. Ați fost unsprezece-doisprezece-treisprezece jucători și cîțiva antrenori, ridiculizați de adversari. Și publicul nostru n-a ris, ci s-a necăjit vîzînd asta, iar golul pe care l-a înscris Dumitru, golul salvării de un ridicol prea mare, l-a înscris de fapt prin voința publicului ce nu putea accepta ideea că sîntei atît de slabi. Dar, în sfîrșit! Să punem punct acestui episod de toată tristetea. E cazul totuși ca în puțîn timp care ne-a mai rămas să încercăm să cîrîm ceea ce n-am fost în stare să cîrîm de la început bine

Pascal BENTOU

Constantin Piliuță

Profunzimea artei lui Piliuță este evidentă, precizia hotărîtoare a evidenței, adaptată la subtilitatea organică. Dacă, în cazul altor pictori, trebuie cercetat planul secund, ceea ce se ascunde privirii, derutînd-o, la realitatea operei se impune și o simțî năvălînd dinăuntrul spre în afară. Un nucleu rigid, arzător, își avansează razele către tine, ele te prind într-un unghi infinit deschis îndărătul tău, proiectînd o umbră nevăzută. Rezemat pe golul neguros, punct de sprijin poate, sensul se găsește în spațiul iradiazînd solar. Gîndit fără spațiu. Să nu se sperie de propria sa siluetă, scrisă pe pămîntul calcaros, tînarul rege macedonean își strunea calul în raport perpendicular cu soarele. E o taină pe care și arta lui Piliuță știe să o folosească. În aria desenului și a culorilor sale, în totalitatea incandescentei trăite, indiferent de mediul și oamenii descriși, de aluziile simbolice sau stilistica florală, nimic nu se spune mediat, prin intermediu cîteose, apăsătoare. Demnitatea zilei, devenită obiect de observație și transfigurare, este repusă în drepturile ei legitime.

Personajele lui Piliuță vor să cucerească o lume ideală, mai dreaptă, mai generoasă. Este motivul condiției umane în deșină vederea. Dar primă să atîngă ipostaza nouă, ele reiau de la temelie totul. Nu se poate clădi traic decît pe un fundament sigur. Cu cît este el implantat mai adînc, mai jos la origini, cu atît șansa lui este mai deplină, mai de nezdruccinat. De aici atenția acordată cu precădere existențelor limită. Această senzație, evidentă la toți oamenii creației de Piliuță, de ridicare prin reflexivitate deasupra condițiilor naturale sau impuse, persistă, abundă, configurează un univers. Gînditorii lui, proveniți din mediile cele mai diverse, în atitudinile neprotocolare, surprinzător de veridice, repetă o singură obsesie. Ei nu-și pierd calitatea de rezistență și penetrația la opacitate. Un interior de închisoare anticomunistă, cu gratiile rigide parcă rețezate de flori, se rezumă în fapt la ritmarea chipurilor, într-o procesiune continuată în exterior. Îi este deajuns lui Piliuță un decor de rudimentară ambianță, cu o masă și un scaun, pentru a-și pune personajele în valoare. În imobilitatea lor, trădată de stingăcia unui gest insesizabil aproape, percepem intensitatea căutărilor esențiale. În liniștea tabloului, gîndul se știe, se umple de propria prezență tuleră și capăt proprietate de diamant apăsat de-a lungul sticlei. Ordonatoarea întotdeauna este privirea, de la care se pornește, ochi portier schițat de Piliuță începe de la ochi, singurul lucru spune el, la un om, care nu se poate uita și nici inventa. În autopotente acest element este deosebit de important. Culorile se roteșc în jurul ochilor, încearcă o nuanță, o posibilă apropiere de ei, înfrînzînd pînza. De aici încolo, către florile materiale, nu mai este decît un pas. Piliuță este îndrăgostit de peisajul reflectat pe zidurile voronțiene. Temperament liric în ultimă instanță, asemeni majorității artiștilor proveniți din nordul moldaviei, casa, arborele și floarea lui, atestă vechime de civilizație exersată îndelung și familiară frumosului. Floarea imaginată de el ridică pămîntul și-l alătură stetei. Este o concepție izvoită din împlinire. În ultimele lui lucrări, scoarța de copac și zidul de lut, acoperșul de șindrilă, au străvezime de petală prețioasă. Ornamentul floral se constituie în cosmos de sine stătător, ia cu sine și ridică formele ajunse la echilibrul perfect. Un tablou cît peretele, invadat uniplan de răsăduri, subliniază anvergura metamorfozei prin purificare vegetală. Omul lui Piliuță în clipele lui de împăcare, își superează, parafrazîndu-l pe celebrul eseist francez, virtuțile unei flori cupătoare, dacă această alăturare este capabilă să transmită florul unei arte unice.

Opera lui Piliuță se încheagă la câteva confluente demne de remarcă. Recunoașterea unor tradiții, continuarea lor, fac fond comun cu originalitatea. Flev al lui Ciucurencu, cu multe rădăcini trase din Pallady, Luchian și mai ales Andreescu, el își reclamă, din simpla citare pe care am folosit-o, una din cele mai fertile și autorizate direcții a picturii românești. Realismul său, niciodată nedesminșit, se adaptează unei structuri, unui temperament răscolit de pasiuni și credințe constante. Nu mă îndoieste, la confruntarea valorilor europene, în care ne-am implicat și noi de la o vreme încoace, Piliuță are un cuvînt aparte de spus. El poate neliniști și incita spiritele inerte și în același timp este capabil să tempereze pe cele extreme, pîndite de disoluții pretimpurii. O anume clasicitate modernă, i-aș spune, valabilă și pentru alți plasticieni, despre care am mai vorbit și pe care o pune în valoare și Piliuță, îl situează în primele rînduri.

Grigore HAGIU

„Vreau alt popor“

Cîteva întrebări se impun în mod imperios. Prima dintre ele: care este ideea de joc a echipei naționale? A doua întrebare: pe ce criterii a fost readus Neagu în echipa națională? (ați auzit, cred, lungile hîduțeli cu care a fost primit acest jucător, pe care Angelo Niculescu vrea cu tot dinadinsul să-l facă antipatic).

A treia întrebare: de unde pînă unde consideră Lucescu că publicul nu și-a văzut lungul nasului și s-a dus la acest meci ca la un meci și nu ca la un antrenament?

A patra întrebare: unde s-a aflat antrenorul Angelo Niculescu în timpul meciului?

Această ultimă întrebare, ca și unele părți ale întrebărilor anterioare, se explică tot prin aceeași, în declarația din ziarul *Sportul*, Angelo Niculescu a considerat că Radu Nunweiler a jucat bine. De unde s-o fi văzut că Radu Nunweiler a jucat bine, nu-mi dau seama. Ba am mai citit și alte cuvînte pline de sine: cum că în prima repriză echipa a mers satisfăcător, iar în a doua bine. Eroare, de mai multe ori eroare. Și nu eroare, minciună, sfidarea celor mai elementare și oneste opinii despre fotbal! Într-unul stadion văzut cît de puțîn a fost pregătita echipa română pentru acest meci. Ne-am uitat cu toții la jocul în viteză al bulgarilor. Apărarea noastră a fost inexistență, iar Angelo Niculescu declară că Lucescu a mers ca un ceasornic, iar Deleanu e în revenire de formă. Asta este culmea! În revenire de formă Deleanu? Lucescu ca un ceasornic. Am impresia că ori nu știm limba pe care o folosim, ori facem bancuri. Ar mai fi lipsit ca Angelo Niculescu să aprecieze cu toată căldura și arbitrajul tînerului care ținea mereu cu noi, ca enormitatea să-și ajungă sie-și. De fapt, lucrul îl face Lucescu care e nemulțumit de arbitraj!!! Uite, cînd citești declarații ca acestea, îmi vine, nu știu de ce, să dau unul din degetele mîinii drept la obraz și să arăt ceva ce n-ar trebui să lipsească niciunui om, necum unor sportivi. Vasăzică, publicul și arbitrajul! Cîț s-au chinat arbitrii să nu piardă tricolorii (cum li se spune în semn de respect ca să, nu-l așă, fii mai circumspect cînd vorbești despre ei), cît s-au chinat oamenii din tribune! Așa ne trebuie, și, de fapt, așa-mi trebuie și mie că din atîta necazuri cite am și din atîtea probleme, gîndul meu de răzbunare se îndreaptă tot spre Angelo Niculescu. Dacă însă acest om e oțean, cum cu stupeoare mi-a fost dat să aud îl rog să pună urechea la pămînt și să riște ascultînd ceea ce sînt convins că noi cu toții îi spunem și chemăm pe cei mai buni! Nu-i ocolii pe Dumitriche, pe Țătaru, pe Dobrin, pe Marcu, pe Ene Daniel, Dar la urma urmei, să vedem cine învinge! Angelo Niculescu sau publicul? Poate că toțișî facem rost de „alt popor”, de alt public. Timp e.

Adrian PAUNESCU



TELEVIZIUNE

Și o excepție

De scris am scris că depinde, dar de văzut n-am văzut cum depinde, în ce măsură concretă depinde micul ecran de imagine. Iată însă că miracolul s-a produs. Numele autorului este Mihai Romașcu. Reportajul „METAMORFOZELE CIMPIEI”, a însemnat o demonstrație fără cusur.

Atîta vreme cît reportajul se ocupă de un fapt de excepție, situația este relativ simplă: vulcanul Etna erupse, în raliul automobilistic dela Monte-Carlo se înregistrează un accident, mari cataclisme în India au lăsat fără adăpost milioane de sinistrați. Faptele acestea sunt de senzație, ele cuprind dela sine lovitura de teatru, datorită reporterului este doar să le prindă și să le înregistreze la timp. Dar reportajul nu vizează întotdeauna excepția și cînd reportajul nu vizează excepția situația este relativ complicată: ce poți să spui despre un fapt banal ca să devină interesant? Fiindcă să recunoaștem: o temă cum este „Sud-Estul Cîmpiei Române” nu cuprinde prima vedere nimic palpitant. Și-atunci?

În ce mă privește, nu cred că „prima vedere” este un punct de pornire pentru reportaj. Prima vedere înseamnă primul contact: contactul cel mai de suprafață și cel mai superficial. La prima vedere un reporter poate descrie dar nu poate interpreta. Chiar așa, „prima vedere” generează

descriptivismul în reportaj. Fiindcă ce se poate spune despre Cîmpia Olteniei la prima vedere? Că este întinsă și largă și că în punctul unde se unește cu cerul formează o orizon? Din păcate, în 80% din cazuri, reporterii relatează așa. Din păcate, în 80% de cazuri operatorii filmează așa. Dar operatorul Mihai Romașcu a făcut o excepție: Mihai Romașcu a probat și destulă priecere profesională, dar și destulă conștiință profesională pentru că să nu ia realitatea despre Sud-Estul Cîmpiei Române la prima vedere, ci să vadă și iar să vadă, îndepărtînd aparentele nemîndepărtînd cojile de pe nucă pînă în clipa cînd conținutul e scos la lumină și este un miez. Reportajul lui nu a fost o expediție ci o fixare de realitate. Cîmpia din imaginea lui n-a fost orice cîmpie ci Cîmpia Olteniei, nisipul din imaginea lui n-a fost orice fel de nisip, ci fostul nisip, colosalul nisip, demont și aglomerat în Sudul Cîmpiei Olteniei, și nici oamenii din imaginea lui n-au fost oameni de orișunde ci oameni de-acolo, din Sudul Olteniei, oameni filmați cu o ardore și cu o devoțiune de parcă și-ar fi construit canalele de apă în lună, de parcă n-ar fi schimbat sudul țării ci tocmă planele, transformînd oceanele, de nisipuri în pămînt pentru lui.

Sănziana POP



PRETEXTE

Grandioasa experiență a saumonului

Saumonul, unul dintre peștii cei mai frumoși din lume și mai bine alcațuți, făcuți pentru curaj, hotărîre și mers înainte, este autorul, producătorul falmoșelor iere de Mançuria. Numai ideea că aceste icre, numite și roșii — monade, sferice, mărgele strălucitoare, imitînd „in vivo” sistemul strălucitor, imitînd după depuse cu mari sacrificii și după lungi peripeții într-un singur loc de pe întreaga noastră planetă, la izvoarele Amurului (ne asigură biologul) conferă producției susnumitei ceva ieșit din comun. Să recunoaștem, omenește vorbind, că ne aflăm înaintea unei capodopere. Mincăm o capodoperă, insistă biologul; mincăm principii universali; dar asta încă n-ari fi nimic — universul ori capodopera în sine — mai profunză decît ele e faptul că noi consumăm una dintre cele mai tragice și mai pilduitoare biografii artistice, fiindcă saumonul, dragă tovarășe, este un artist exemplar.

El, frumosul, utele și curatul, plăcîndu-și efortul și depărtarea, cum ajunge la maturitate, în depșina sa putere și căutanță, porțite la drum spre izvorul cel mai lîmpede și mai ascuns. Treabă grea, zice biologul. Mii și mii de kilometri în răsăp, în contra curentului, peste praguri și cascade înalte, o voință de fier minimă-l către oricare sacină a speciei, și-și arunce acolo corul în apa clară și purtă a Amurului, și pînă și acest nume. Amur! Nu înghite nimic în acest urcus, dar absolut nimic, poștește, hrana-i otrăvitoare, mincunoasă, aminare, tergiversare, nimic, nimic, decît înaintare, și el, atît de frumosul, la început, ajunge la fîntă un monstru respirător, cu fălăie călute, o scrumbie afumată, a carcasă nenorocită, și moare pe loc, cum își lansează mesajul, dispăre în nemărginirea fericită a datoriei împlinite.

Pe urmă vin oamenii, care știu, și recoleazăz grandioasa experiență a saumonului iar ei, frații lui, țîri saumonii țerțiți, emaciați, plîndî senini, au burțile-n sus, sînt adunați prămezi-prămezi și industrializați, intrucît din trupurile lor uscate, din care nu au mai rămas decît voința și abnegația — substanța cea mai rodnică — se fabrică cel mai bun îngrășămint chimic.

AMFION

pablo neruda

Ginduri despre poezie

Prima vîrstă a unui poet trebuie să culeagă cu pasionată atenție esențele patriei sale și apoi să i le restituie. Trebuie să i le reconstituie, trebuie să i le dăruiască. Cîntecul și fapta sa trebuie să contribuie la maturizarea și creșterea poporului.

Poetul nu poate fi dezrădăcinat decît cu forța. Și chiar în acest caz rădăcinile lui trebuie să traverseze fundul mării, semințele lui trebuie să urmeze zborul vîntului pentru a se întrupa, încă o dată, pe pămîntul natal.

Trebuie să fie național în mod voit și cugetat, să fie patriot în mod matur.

Poetul nu e o piatră rătăcită. Are două îndatoriri sacre: să plece și să se întoarcă. Poetul care pleacă și nu se întoarce e un cosmopolit. Un cosmopolit nu e un om întreg, e abia reflexul unei lumini muribunde. Mai ales în aceste patrii solitare, izolate între culele planetei, martori integrali ai primelor semne de izbîndă a popoarelor noastre, toți, de la cei mai umili la cei mai mîndri, avem norocul de a putea să ne creăm patria, să fim cu toți într-un fel pămîntii ei. (1954).

Străbătînd, acum mulți ani, lacul hanco și pătrunzînd adînc pe apele lui, mi s-a părut că descopăr izvorul patriei sau leagănul silvestru al Poeziei atacate și apărute de întreaga natură.

Cerul își întindea albastrul între superbe coame ale chiparșilor, aerul vîntura substanțele balsamice ale tufșurilor, iecare lucru avea glas și era tăcere; și jada subțire a păsărilor ascunse, fructele și țepile uscate care, căzînd, înfrourau frunzișul, totul era suspendat într-un moment de solemnitate secretă, totul, în pădure, părea că așteaptă.

Simțeam apropiată o naștere și ceea ce se năștea era un riu. Nu știu cum se numește, dar primele lui șuvoaie, jecionice și obscure, erau aproape invizibile, slabe și tăcute, căutînd o ieșire în mijlocul marilor trunchiuri moarte de copaci și a pietrelor colosale.

Mii de ani de foi căzute în izvorul lui, întreg trecutul voiau să-l oprească, dar nu puteau decît să-i înmîrezeze calea. Rîul tînăr distrugea bătrînele frunze moarte și se îmbiba de prospețimea hrănitoare pe care avea să o împartă de-a lungul drumului său.

Am gîndit atunci: astfel se naște poezia. Vine din înălțimi nevăzute, e tainică și umbră în izvoarele ei, solitară și plină de arome, și, ca rîul, va topi tot ce cade în curentul ei, va căuta un drum între munți și-și va așterne mantia cristalină pe cîmpurile verzi.

Va iriga sesurile și va da piine flămîndului. Va drumeși printre spice. Apele lui vor potoli setea călătorilor și vor cînta cînd oamenii vor lupta sau vor gusta odihna.

Ii va uni și va trece printre ei, întemeind țări. Va săpa văi, aducînd rădăcinilor multiplicarea vieții.

Cîntec și rodire e poezia.

Și-a părăsit măruntaiele secrete și a leargă rodină și cîntînd. Aprinde energia cu mișcarea-i crescută, muncește producînd fîină, tăbăcînd pielea, tîind lemnul, dînd lumină orașelor. E folositor și se deșteaptă cu steaguri pe malurile lui. Iar sărbătorile se petrec, și ele, alături de apa care cîntă.

Îmi amintesc, la Florența, de o zi în care am mers să vizitez o fabrică. Am citit cîteva din poeziile mele muncitorilor adunați; le-am citit cu toată puzoarea pe care un om din continentul tînăr o poate simți în preajma umbrei sacre care acolo supraviețuiește. Lucrătorii fabricii mi-au făcut apoi un dar. Il păstrează și acum. E o ediție a lui Petrarca din anul 1484. Poezia trecuse cu apele sale, cîntase în acea fabrică și conviețuise timp de veacuri cu muncitorii. Acel Petrarca, pe care eu îl văzusem întotdeauna îmbrobodit cu o glugă de călugăr, era unul din oamenii simpli ai Italiei, iar cartea aceea, pe care am luat-o în mîini cu adorație, a dobîndit pen-

tru mine un nou prestigiu; era numai o unealtă divină în mîinile omului. (1954).

Sinceritate — în acest cuvînt atît de modest, atît de învechit, atît de lovit și disprețuit de suita științetioare care însoțește erotic estetica, se află poate definită acțiunea mea constantă.

Dar simplitatea nu înseamnă o abandonare simplistă în brațele emoției sau cunoașterii.

Cînd am respins, întii din vocație și apoi prin hotărîre, orice pretenție de maestru literar, orice ambiguitate exteroară care m-ar fi expus la riscul continuu de a exterioriza și nu de a construi, am înțeles în mod vag că munca mea trebuia să se producă în formă aproape organică și totală, că poezia trebuie să-mi fie asemenea respirației înseși, produs ritmat al existenței mele, rezultat al creșterii mele naturale...

Am ieșit, deci, în stradă în cursul tuturor acestor ani, hotărît să apăr principii de solidaritate cu oamenii și popoarele, dar poezia mea nu a putut fi predată nimănui. Am voit să se răspîndească în pămîntul țării mele, așa cum fac ploile latitudinilor mele natale. Nu am pretins să frecventez cenacluri sau academii, nu am impus opera mea tinerilor emigranți, am concentrat-o ca produs vital al înseși experienței mele, al simțurilor mele care au rămas deschise întinderilor iubirii arzătoare și ale lumii spațioase. Nu revendic pentru mine nici un privilegiu al solitudinii: nu l-am avut decît atunci cînd el mi-a fost impus ca o condiție teribilă a vieții mele. Și atunci am scris cărțile mele așa cum le-am scris: înconjurate de multimea iubită, de înfinita și bogata multitudine a omului. Nici singurătatea, nici societatea nu pot altera cerințele poeziei și cei care invocă exclusiv una sau alta, falsifică însăși condiția lor de albine care construiesc de secole aceeași celulă aromată, cu același aliment de care are nevoie inima omenească. Totuși nu condamniți pe poezii singurătății, nici pe amplificatorii strigătului multitudinar: tăcerea, sunetul, despărțirea și integrarea oamenilor, totul e material potrivit pentru ca silabele poeziei să se adune, precipitînd arderea unui foc nestins, a unei comunicări inerente, a unei moșteniri sacre care de mii de ani se traduce în cuvinte și se înalță în cîntec. (1962).

In românește de
PAUL ALEXANDRU
GEORGESCU



Premiul Nobel pentru literatură

1971



PABLO
PICASSO:
INTRECEREA

Mîinile tale

Cînd mîinile tale se îndreaptă spre mîinile mele, ce dor îmi aduc, oare, în zbor? De ce își caută popas pe gura mea? De ce spun că mi-s știute de parcă abia de o clipă o mîngiere caldă le-ar fi înfiorat? De parcă înainte chiar de a exista pe lume adesea mi-ar fi atins mijlocul, obrazul și fruntea?

În zbor suav au venit mîinile tale au venit peste pămînturi și peste vreme, peste marea albastră și peste primăverile nepotolite. Cînd le-ai culcat supuse pe pieptul meu am recunoscut deîndată aceste aripi mici de porumbiță de aur, am recunoscut deîndată plămada lor am recunoscut deîndată culoarea lor de grîu...

De-a lungul anilor vieții mele am căutat aceste mîini cu jînd, urcînd amar de trepte, răzbind prin noianuri de stînci. M-au purtat prin lume trenurile și învolburările apelor dar în strugurii brumași te-am zărit întotdeauna pe tine. Miresma ta mi-a adus-o aproape pădurea și migala mi-a vestit jarmecul tău de taină, pînă în clipa în care mîinile acestea mi-au poposit pe piept, săvîrșindu-și aici îndelunga lor pribegie.

Sărut în tine gîlia

Trandafirul meu mic, trandafirul meu mic, oridecîteori stai alături de mine fragilă și blindă,

mi se pare că încapi în căușul palmei mele aspre și îmi vine să te închid în palme ca pe o floare și să te duc înmiresmată la buzele mele.

Deodată, însă, piciorul tău se atinge mîngietor de piciorul meu și buzele mele se lipeșc de buzele tale!

Cît de mult ai crescut! Suie spre mine, iată, colina dulce a umerilor tăi albi, sinii tăi se plimbă pe pieptul meu, brațul tău cuprinde înfiorat mijlocul tău gingaș de, lună nouă.

Tu te dezlănțui în dragoste asemenea mării sub ochii dilatați de mirare ai cerului iar eu mă aplec, iubito, spre trupul tău în tine gîlia-mamă s-o sărut.

Regina

Eu te-am încoronat regina mea... Sînt altele mai mindre, mult mai mindre, sînt altele mai pure, mult mai pure, și mai frumoase sint, și mai frumoase,

dar numai tu poți fi regina mea!

Cînd mergi pe stradă nimeni nu știe pasul tău, nimeni nu-ți vede coroana de cristal, nimeni nu vede covorul scump, covorul tivit cu fir de aur pe care calcă pasul tău...

Nimeni nu vede covorul acesta scump, covorul acesta care nu există.

Iar cînd eu îți aud pașii aud cum în trupul meu susură strălîmpezimile tuturor riurilor;

aud cum tîria scutură în cîntea ta taraf de clopote și imnul acesta înălțat ție umple de armonie întreg pămîntul.

Doar tu și eu doar tu și eu, iubita mea, ascultăm și auzim imnul acesta măreț!

8 septembrie

Această zi a fost o cupă plină, această zi a fost un val imens... Această zi a fost întreg pămîntul!

Marea înfurnată ne-a înălțat astăzi pe un val atît de sus, de sus, încît ne cutremuram sub scîlpirea fulgerelor și coboram apoi înlănțuiți, în hăuri, topiți într-o înbrășișare fără de sfîrșit.

Azi trupurile noastre au crescut și au cuprins nemaicuprinsa lume și s-au rostogolit, și s-au topit, pînă ce au ajuns o mică picătură de ceară, ori un strop de meteor.

Și iată că, între mine și între tine, s-a fost deschis atunci o poartă nouă și cineva, încă lipsit de chip, ne aștepta pe amîndoi acolo.

In românește de
AUREL COVACI

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Ștefan Bănuțescu
Redactori șefi adjuncți:
Călin Băluț, Florin Popov, Adrian Păunescu
Secretar general de redacție:
Constantin Iela

L

REDACTIA:

București, Bd. Ana Ipătescu 13
Telefon: 11 51 54; 12 16 10

ADMINISTRAȚIA:

Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18 33 99

ABONAMENTELE:

3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la

COMBINATUL POLIGRAFIC „GASA ȘCINTEI”

Prezentarea grafică: Mircea Popescu

Pageator: Nicolae Ion